

საიას შეფასება
2021 წელს
საქართველოში
ადამიანის
უფლებათა დაცვის
მდგომარეობის
შესახებ

საქართველოს
ახალგაზრდა
იურისტთა
ასოციაცია

**საიას შეფასება 2021 წელს საქართველოში ადამიანის უფლებათა დაცვის
მდგომარეობის შესახებ**

სარჩევი

სხვადასხვა ჯგუფის უფლებრივი მდგომარეობა	2
ქალთა მიმართ ძალადობა	2
იძულებით გადაადგილებული პირები/დევიანლები	3
ოკუპირებულ ტერიტორიებზე და მათ მიმდებარედ მცხოვრები პირები	4
ეთნიკური უმცირესობები	5
ბავშვები.....	7
ლგბტქი პირები	7
უსახლკარო პირები.....	8
სოციალური პოლიტიკა	9
შრომითი უფლებები	9
სასესხო და საკრედიტო ვალდებულებები.....	11
გარემოს დაცვა	11
„ნამოხვანის ჰესების კასკადი“	11
მედიაციის პროცესი.....	13
სოფელ შუქრუთის მცხოვრებთა პროტესტი.....	13
„გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“ კანონპროექტი .	15
შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლება.....	15
ადმინისტრაციული სამართალდარღვევები, კანონმდებლობა და პრაქტიკა.....	17
მედიის თავისუფლება	18
პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა	19
მართლმსაჯულება	20
სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება	22
სისხლის სამართლის პროცესებზე პანდემიის გავლენა	22
კანონპროექტებზე მოსაზრებები	23
20 ივნისის ამნისტია	23
ჩხრეკა-ამოღების კანონპროექტი.....	24
ნიკა მელიას საქმე.....	25
მიხეილ სააკაშვილთან დაკავშირებით მიმდინარე პროცესები	26
არჩევნები	28
წინასაარჩევნო გარემო.....	28
არჩევნების დღე	29
ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა	30

10 დეკემბერს აღინიშნება ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო დღე. ეს თარიღი უკავშირდება 73 წლის წინანდელ ფაქტს, როდესაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურმა ასამბლეამ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია მიიღო. დეკლარაცია არის დოკუმენტი, რომელიც ეფუძნება იმ საერთო ღირებულებას, რომ ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორი თავისი ღირსებითა და უფლებებით; ადამიანის უფლებების დაცვა და პატივისცემა არის ყველა სახელმწიფოს ვალდებულება და მიზანი, რომლისკენაც დემოკრატიული საზოგადოებები უნდა მიისწრაფოდნენ.

ქვემოთ წარმოდგენილია საიას მიერ 2021 წლის განმავლობაში ადამიანის უფლებათა სფეროში იდენტიფიცირებული ძირითადი გამოწვევები:

სხვადასხვა ჯგუფის უფლებრივი მდგომარეობა

ქალთა მიმართ ძალადობა

2021 წელსაც ქალები და გოგონები კვლავ განიცდიან ისეთი სერიოზული ფორმების ძალადობას, როგორცაა ოჯახში ძალადობა, სექსუალური შევიწროება, სექსუალური ძალადობა, ფემიციდი, იძულებითი ქორწინება, იძულებითი აბორტი.¹ სახელმწიფოს მხრიდან გადადგმული ნაბიჯების, მიუხედავად კვლავ პრობლემურია ქალთა მიმართ, განსაკუთრებით კი სქესობრივი დანაშაულის დროული და ეფექტიანი გამოძიება.² სქესობრივ დანაშაულებთან დაკავშირებით მართლმსაჯულება ხშირ შემთხვევაში, მოძველებული მეთოდოლოგიით მიმდინარეობს, რაც სექსუალურ ძალადობაზე მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ერთ-ერთი უმთავრესი დაბრკოლებაა.³

კიდევ ერთი გამოწვევაა ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროში ქალი ექსპერტების ნაკლებობა. სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალები სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის ჩატარებისას, რიგ შემთხვევაში, აწყდებიან გენდერულ სტერეოტიპებზე დამყარებულ მიდგომას, რაც აზიანებს მათ მონაწილეობას მართლმსაჯულების პროცესში.⁴ სექსუალური

¹ „შეფასება ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის შესახებ“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 08.03.2021. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3dggj09z>, განახლებულია 04.12.2021.

² „სამოქალაქო ორგანიზაციები „სამოქალაქო ორგანიზაციები ქობულეთში 14 წლის მოზარდის თვითმკვლელობის უმძიმეს საქმეს ეხმიანებიან“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 12.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3puPWRA>, განახლებულია 04.12.2021.

³ თანასწორობის კოალიციის წევრი ორგანიზაციების ანგარიში „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის (CEDAW) 2021 წლის 81-ე სესიაზე წარსადგენად“, 2021. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3psrQa5>, განახლებულია 04.12.2021.

⁴ „სახალხო დამცველმა სამხარაულის ექსპერტიზის ბიუროს ფილიალში ქალი ექსპერტის არარსებობა ძალადობის მსხვერპლი ქალის მიმართ დისკრიმინაციად მიიჩნია“, *საქართველოს სახალხო დამცველის ვებგვერდი*, 25.12.2020. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lrGJIr>, განახლებულია 04.12.2021.

ძალადობის მსხვერპლისთვის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის გავლა ტრავმული პროცედურაა და ექსპერტების სქესის გამო მსხვერპლები, ხშირად, ექსპერტიზაზე უარს ამბობენ.

ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის კვლავ პრობლემურია სახელმწიფოს მხრიდან სათანადო სერვისების მიწოდება.⁵ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლები, განსაკუთრებით რეგიონებში, მუდმივად მიუთითებენ ფსიქოლოგიური დახმარების არარსებობაზე. მსხვერპლისთვის სათანადო სერვისის აღმოუჩენლობა, განსაკუთრებით ადგილობრივ დონეზე აიძულებს ქალებს ან დაუბრუნდნენ მოძალადეს, ან გარკვეული პერიოდი დაჰყონ თავშესაფარში, რომლის შემდეგაც შესაძლოა ქუჩაში ცხოვრება მოუწიოთ ეკონომიკური პრობლემების გამო.

იძულებით გადაადგილებული პირები/დევნილები

დევნილებზე, რომლებიც წლებია რთულ მდგომარეობაში ცხოვრობენ, კოვიდ-19-ის პანდემიამ განსაკუთრებული გავლენა იქონია.⁶ ვინაიდან იძულებით გადაადგილებულ პირებს ხელი არ მიუწვდებათ აუცილებელ საბინაო სერვისებზე, ღირსეულ შემოსავალზე, ჰიგიენურ და ვირუსისგან თავდაცვის საშუალებებზე, ამ კრიზისულ ვითარებაში ახალი საფრთხეების წინაშე დადგნენ.⁷

2021 წელს ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიიღო. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდმა პალატამ მიიღო გადაწყვეტილება სახელმწიფოთაშორის საქმეზე საქართველო რუსეთის წინააღმდეგ (II) (no. 38263/08), რომელიც 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს რუსეთის ფედერაციის მხრიდან განხორციელებულ დარღვევებს შეეხება.⁸ სასამართლოს განმარტებით, სამოქალაქო პირების მკვლელობა, ქართულ სოფლებში სახლების გადაწვა და გაძარცვა ადმინისტრაციულ პრაქტიკას წარმოადგენდა, რაც გულისხმობდა მსგავსი ქმედებების განმეორებით ჩადენას და რუსეთის ოფიციალურ შემწყნარებლობას ამ აქტების მიმართ. სასამართლოს განმარტებით მსხვერპლების მიმართ ჩადენილი ქმედებები, მათი სერიოზულობის გათვალისწინებით, კვალიფიცირდება როგორც არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა და აღნიშნული პირები ამ ქმედებას დაექვემდებარნენ მათი ეთნიკურობის გამო.

⁵ თანასწორობის კოალიციის წევრი ორგანიზაციების ანგარიში „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის (CEDAW) 2021 წლის 81-ე სესიაზე წარსადგენად“, 2021. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3psrQa5>, განახლებულია 04.12.2021.

⁶ საკანელაშვილი გ., საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „დევნილები კოვიდ-19-ს პირისპირ“, 2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3Gb9TmV>, განახლებულია 04.12.2021.

⁷ იქვე.

⁸ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 21 იანვრის გადაწყვეტილების და მასთან დაკავშირებით ხშირად დასმული კითხვების მიმოხილვა“, 2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3EoX2gq>, განახლებულია 04.12.2021.

სასამართლომ ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, დაადგინა სიცოცხლის უფლების, წამების აკრძალვის, პირადი და ოჯახური ცხოვრების დაცულობის და საკუთრების უფლების დარღვევა.⁹ სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით კი განმარტა, რომ ეს საკითხი მზად არ იყო გადასაწყვეტად. შესაბამისად, მხარეებს - საქართველოსა და რუსეთს მოუწოდა, გადაწყვეტილების გამოცხადებიდან 12 თვის განმავლობაში წერილობით წარადგინონ კომენტარები ამ საკითხზე და სასამართლოს შეატყობინონ მხარეებს შორის მიღწეული ნებისმიერი შეთანხმების შესახებ. იმ შემთხვევაში, თუ 12 თვეში მხარეები ვერ მიაღწევენ შეთანხმებას, მათ მიერ წარდგენილი წერილობითი მოსაზრებების საფუძველზე, სასამართლო თავად იმსჯელებს და მიიღებს გადაწყვეტილებას სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით.¹⁰

საია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე იცავს 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს 350-ზე მეტ დაზარალებულ ადამიანს.¹¹

ოკუპირებულ ტერიტორიებზე და მათ მიმდებარედ მცხოვრები პირები

საოკუპაციო ზოლის მიმდებარედ მცხოვრები ადამიანების მძიმე მდგომარეობას კიდევ უფრო ართულებს საოკუპაციო ხაზზე გადაადგილებასთან დაკავშირებული სირთულეები. მაშინ როდესაც გადაადგილების თავისუფლება, განსაკუთრებით, პანდემიის პირობებში, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, ენგურზე გამშვები პუნქტის გაუფრთხილებლად და, განუსაზღვრელი ვადით ჩაკეტვა მოსახლეობას ყველა საბაზისო და სასიცოცხლო მნიშვნელობის სერვისზე წვდომას უზღუდავს და სრულ ჰუმანიტარულ კრიზისში აქცევს.¹²

საოკუპაციო ზოლის მიმდებარედ, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის მიმართულებით, ადამიანთა უკანონო და თვითნებური დაკავებების მანკიერი პრაქტიკა წინა წლების მსგავსად წელსაც გაგრძელდა.¹³ გატაცებულებს ძირითადად

⁹ „რა თქვა სტრასბურგის სასამართლომ 2008 წლის აგვისტოს ომის საქმეზე“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 21.01.2021. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3okpOcv>, განახლებულია 04.12.2021.

¹⁰ *იქვე*.

¹¹ *იქვე*.

¹² „დევნილთა უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციები შამგონაში მომხდარ ტრაგედიას ეხმაურებიან“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 08.04.2021. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3dhpiWD>, განახლებულია 04.12.2021.

¹³ „სუს-ის ცნობით, საოკუპაციო რეჟიმმა უკანონოდ დაკავებული ალან ჯაფარიძე გაათავისუფლა“, *რადიო თავისუფლებას ვებგვერდი*, 14.05.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lBVo3T>, განახლებულია 04.12.2021; „საქართველოს კიდევ ერთ მოქალაქეს ცხინვალის სასამართლომ ერთწლიანი პატიმრობა მიუსაჯა“, *რადიო თავისუფლებას ვებგვერდი*, 19.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3Eqm3I6>, განახლებულია 04.12.2021; „ცხინვალის რეგიონში დაკავებული მალხაზ ჯანელიძის „გათავისუფლების პროცესი მიმდინარეობს“ - სუსი“, *რადიო თავისუფლებას ვებგვერდი*, 03.12.2021. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rABDgI>, განახლებულია 04.12.2021.

ადმინისტრაციული წესით აკავებდნენ და ჯარიმის გადახდის სანაცვლოდ ათავისუფლებდნენ.

ეთნიკური უმცირესობები

მნიშვნელოვანი პოზიტიური ცვლილებები არ შეხებია იმ სისტემურ გამოწვევებს, რომლებიც საქართველოში ეთნიკური უმცირესობების უფლებების დაცვისა და ინტეგრაციის მიმართულებით არსებობდა. 2020 და 2021 წელს, პანდემიამ კიდევ უფრო მეტად გამოკვეთა უმცირესობათა ჯგუფების მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა, ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის არქონა, ენობრივი ბარიერები, ხარისხიან განათლებაზე ხელმიუწვდომლობა.

2021 წელს საქართველოს პარლამენტის დიასპორისა და კავკასიის საკითხთა კომიტეტის ბაზაზე შეიქმნა ეროვნული უმცირესობების სამეცნიერო-საკონსულტაციო საბჭო. ზოგადად, დიასპორის კომიტეტის მთავარი ფუნქციაა ჰქონდეს მჭიდრო კავშირი ქართულ დიასპორასთან და ხელი შეუწყოს უცხოეთში მცხოვრებ თანამემამულეებს. ამის ფონზე, კიდევ უფრო გაუგებარია, ეთნიკური უმცირესობების პრობლემების მოგვარების და ინტეგრაციის პროცესების ხელშეწყობის მიზნით საბჭოს შექმნა დიასპორის კომიტეტის ფარგლებში, ამასთანავე, უარყოფითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ ეს საბჭო შეიქმნა უმცირესობათა ჯგუფებთან კონსულტაციების გარეშე.¹⁴

2021 წელს, პლატფორმა „სალამი“ შეიმუშავა კანონპროექტი, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოს მოქალაქეების გვარებიდან არაავთენტური დაბოლოებების (ოვ, ევ და სხვა) ჩამოშორებას და საკუთარი ავთენტური გვარის დაბოლოებების დაბრუნების უფლების მინიჭებას.¹⁵ ამ ინიციატივას საია მხარს უჭერს და სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ერთად ჩართული იყო კანონპროექტის შემუშავების პროცესში.

შშმ პირები

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები საქართველოში კვლავ ერთ-ერთი ყველაზე დაუცველი ჯგუფია. ისინი ყოველდღიურად აწყდებიან დაბრკოლებებს საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროში. პანდემიის პირობებში კი არსებული პრობლემები დამატებით გამწვავდა.

¹⁴ „საზოგადოებრივი ორგანიზაციები გმობენ პარლამენტის მიერ ეთნიკური უმცირესობების დიასპორად განხილვის გადაწყვეტილებას“, 17.03.2021, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3Ih3OHv>, განახლებულია 04.12.2021.

¹⁵ „პლატფორმა „სალამი“ პარლამენტს გვარების დაბრუნების თაობაზე საკანონმდებლო ინიციატივას წარუდგენს“, რადიო თავისუფლებას ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/31479086.html>, განახლებულია: 01.01.12.2021.

საგულისხმოა, რომ 2021 წელს საქართველოს პარლამენტმა გაეროს შშმ პირთა კონვენციის ფაკულტატური ოქმის რატიფიცირება მოახდინა,¹⁶ რაც ამ პირთა უფლებების დაცვისთვის მნიშვნელოვან საერთაშორისო მექანიზმს წარმოადგენს.

მიუხედავად მიმდინარე წლის განმავლობაში გარკვეული წინგადადგმული ნაბიჯებისა, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების უფლებრივი მდგომარეობა არც ერთი მიმართულებით საგრძნობლად დადებითად არ შეცვლილა. კვლავ არ მომხდარა შშმ პირის სტატუსის მინიჭების სოციალურ მოდელზე გადასვლა. ამასთან, უცვლელია გამოწვევები ამ პირებისათვის ფიზიკური გარემოს, ინფორმაციის, კომუნიკაციის საშუალებებისა და სხვადასხვა მომსახურებების მისაწვდომობის,¹⁷ სუსტი სოციალურ-ეკონომიკური გარანტიების, დახურულ ინსტიტუტებში განთავსების ღირსების შემლახავი პრაქტიკის კუთხით, და სხვა. ამ ყველაფრის გათვალისწინებით და შშმ პირთა უფლებების დაცვის სფეროში სახელმწიფო დონეზე ერთიანი სტანდარტების არარსებობის პირობებში, ნაცვლად პროაქტიული მუშაობისა, სახელმწიფო უწყებებისა და მუნიციპალიტეტების მნიშვნელოვანმა ნაწილმა დაგვიანებით, შშმ თემის მონაწილეობის გარეშე, შეიმუშავა და დაამტკიცა შშმ პირთა უფლებების შესახებ კანონით განსაზღვრული სამოქმედო გეგმები.¹⁸

ამასთან, მუნიციპალურ დონეზე პრობლემურია ხშირად საჭიროებების გათვალისწინებლად და არასაკმარისად დაგეგმილი სოციალური პროგრამები. ეს გამოწვევა განსაკუთრებით თვალსაჩინო გახდა პანდემიის პერიოდში. მიუხედავად კანონმდებლობაში არსებული მოთხოვნისა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები არ იკვლევენ შშმ ბავშვთა საჭიროებებს.¹⁹ შედეგად კი, ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებები, ძირითადად, მოკლევადიან პერიოდზეა გათვლილი და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა მდგომარეობის უკეთესობისკენ შესაცვლელად არასაკმარისია.²⁰

¹⁶ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის“ ფაკულტატური ოქმის რატიფიცირების შესახებ საქართველოს პარლამენტის 2021 წლის 3 მაისის დადგენილება, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rSf2cb>, განახლებულია: 07.12.2021.

¹⁷ „საქართველოს სახალხო დამცველის განცხადება შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით“, *საქართველოს სახალხო დამცველის ვებგვერდი*, 03.12.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3dsnfPr>, განახლებულია: 07.12.2021.

¹⁸ „შშმ პირთა უფლებების კანონით ნაკისრი ვალდებულებების მნიშვნელოვანი ნაწილი კვლავ შეუსრულებელია“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 14.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3dxmhkM>, განახლებულია: 07.12.2021.

¹⁹ აბულაძე მ., საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „შშმ ბავშვთა ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული პროგრამები“, 2021, 2, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3DBmgH7>, განახლებულია: 07.12.2021.

²⁰ *იქვე*.

ბავშვები

2021 წელს კვლავ გამოწვევად რჩება ბავშვთა უფლებების ეფექტიანი დაცვა. პანდემიის პირობებში, სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გათვალისწინებით, სიღარიბისა და ცხოვრების არასათანადო დონის რისკები კიდევ უფრო გაიზარდა, რაც განსაკუთრებით აისახა ქუჩაში მცხოვრებ და სოციალურად დაუცველ ბავშვებზე.²¹ კორონავირუსით გამოწვეულმა პანდემიამ გლობალურად მნიშვნელოვანი პრობლემები წარმოშვა განათლების უფლების რეალიზების კუთხით. ონლაინ სწავლების რეჟიმი, ნაწილობრივ ახლაც გრძელდება. თუმცა, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ქვეყანაში სწავლება მხოლოდ დისტანციურად მიმდინარეობდა. ინტერნეტისა და კომპიუტერული მოწყობილობების არქონა კი ბავშვებისთვის განათლების ხელმისაწვდომობის შეზღუდვას იწვევს.²²

ქვეყანაში გამოწვევად რჩება დიდი ზომის დაწესებულებების სრულყოფილი ჩანაცვლება ზრუნვის ალტერნატიული ფორმებით.²³ ფუნქციონირებს რელიგიური სკოლა-პანსიონები, სადაც სრულყოფილი მონიტორინგი სახელმწიფოს მხრიდან ვერ ხორციელდება.²⁴ განსაკუთრებით საგანგაშო ვითარება იყო 2021 წელს - საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს ა(ა)იპ ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატში, სადაც, მეუფე სპირიდონის ერთპიროვნული გადაწყვეტილებით სახალხო დამცველს არ ეძლეოდა შესვლისა და ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობის შესწავლის შესაძლებლობა. ასევე საჯაროდ არ იყო ცნობილი იქ მყოფი ბავშვების ზუსტი რაოდენობა, საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვნის შემდეგ კი გაირკვა, რომ 2016-2021 წლებში დაწყებული იყო ოთხ საქმეზე გამოძიება არასრულწლოვანთა მიმართ სავარაუდო ძალადობის ფაქტებზე.²⁵

ლგბტკი პირები

2021 წელსაც ლგბტკი პირთა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესების მიმართულებით დადებითი ცვლილებები არ მომხდარა, პირიქით, დაფიქსირდა

²¹ სახალხო დამცველის ანგარიში „საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ“, 2021. 357. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3wttcEc>, განახლებულია 01.12.2021.

²² იქვე, 349.

²³ იქვე, 366.

²⁴ „საქართველოს სახალხო დამცველის განცხადება ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით“, *საქართველოს სახალხო დამცველის ვებგვერდი*, 01.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3pw8yQS>, განახლებულია 01.12.2021.

²⁵ „კოალიცია თანასწორობისთვის ნინოწმინდის პანსიონატში ბავშვის უფლებების განგრძობადი დარღვევის ფაქტს ეხმიანება“, *კოალიცია თანასწორობისთვის ვებგვერდი*, 20.05.2021, ხელმისაწვდომია: <http://equalitycoalition.ge/article/69>, განახლებულია: 01.12.2021. „ნინოწმინდის პანსიონატში მიმდინარე მოვლენები სახელმწიფოს დაუყოვნებელ ჩარევას საჭიროებს“, *კოალიცია თანასწორობისთვის ვებგვერდი*, 03.06.2021, ხელმისაწვდომია: <http://equalitycoalition.ge/article/71>, განახლებულია: 01.12.2021.

რამდენიმე სერიოზული უკან გადადგმული ნაბიჯი. წინა წლებში შედარებით გაუმჯობესებული საკანონმდებლო ჩარჩოს მიუხედავად, არ ხდება პრაქტიკაში არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა. ლგბტქი პირები აწყდებიან ბარიერებს შრომის უფლებების, სამედიცინო და სოციალურ სერვისებზე წვდომის, ასევე, განათლების უფლების სრულად გამოყენების კუთხით.²⁶ ლგბტქი პირები განსაკუთრებით დაუცველნი არიან სტიგმისა და ძალადობისგან. გარდა ამისა, ჰომოფობიური და ტრანსფობიური ჯგუფების მზარდი რაოდენობისა და ზეგავლენის გამო ლგბტქი პირები კვლავ განიცდიან ჩაგვრას, ძალადობასა და დისკრიმინაციას. რადიკალური ჯგუფების მხრიდან ლგბტქი პირებზე თავდასხმებს სისტემატური ხასიათი აქვს.²⁷ 2021 წელს დაფიქსირდა სექსუალური ორიენტაციის და გენდერული იდენტობის ნიშნით ძალადობისა და დისკრიმინაციის არაერთი შემთხვევა, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ჯგუფის რამდენიმე წარმომადგენლის მიმართ.²⁸ ლგბტქი თემს შორის ყველაზე დაუცველი ტრანსგენდერი ადამიანები არიან. ტრანსგენდერი ქალების წინააღმდეგ ძალადობა ყველაზე ხშირია, ხოლო სახელმწიფოს რეაგირება მსგავსი ინციდენტების თავიდან აცილების, პრევენციის, გამოძიებისა და დასჯის კუთხით არაეფექტიანია.²⁹

უსახლკარო პირები

სახელმწიფოს არც 2021 წელს შეუმუშავებია უსახლკარო პირთა სამთავრობო სტრატეგია და შესაბამისი სამოქმედო გეგმა, უსახლკარო პირის სრულფასოვანი საკანონმდებლო განმარტება და სათანადო საცხოვრებლის უფლების რეალიზაციისთვის აუცილებელი კანონმდებლობა.³⁰ გარდა ამისა, კვლავ არ არის შესწავლილი ქვეყანაში უსახლკარობის გამომწვევი ფაქტორები და დღემდე არ არსებობს უსახლკარო პირთა ერთიანი მონაცემთა ბაზა.³¹ ამასთან, თვითმმართველობის ორგანოების მიერ უსახლკარო პირთა მიმართ მიღებული ზომები არასრულფასოვანია და ვერ პასუხობს არსებულ გამოწვევებს.³²

²⁶ საქართველოს სახალხო დამცველის (ომბუდსმენის) მიერ უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის 37-ე სესიაზე წარდგენილი დოკუმენტი (2021 წლის იანვარი-თებერვალი). ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3llLxiA>, განახლებულია: 01.12.2021.

²⁷ მაგალითად იხილეთ „მთავარი არხი: მორიგი თავდასხმა ლესბოსელ წყვილზე“, *მთავარი არხის ვებგვერდი*, 24.04.2021 ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3EbfLft>, განახლებულია 01.12.2021.

²⁸ „ლგბტქი თემის წევრებს თბილისში თავს დაესხნენ“, *თანასწორობის მოძრაობის ვებგვერდი*, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2Rf6XCd>, განახლებულია 01.12.2021.

²⁹ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „ალტერნატიული მოსაზრებები იდენტობა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ“, 2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3yU2k1i>, განახლებულია: 01.12.2021.

³⁰ „უსახლკაროთა საერთაშორისო დღე“, *საქართველოს სახალხო დამცველის ვებგვერდი*, 10.10.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3GqEhKg>, განახლებულია 01.12.2021.

³¹ *იქვე*.

³² *იქვე*.

საგულისხმოა, რომ პანდემიის პერიოდში სხვა მოწყვლადი ჯგუფების მსგავსად ამ პირების მდგომარეობაც დამძიმდა. მიუხედავად პანდემიის პირობებში საცხოვრისის უზრუნველყოფის ცხადი აუცილებლობისა, ამ კრიზისული ვითარებით გამოწვეული ზიანის შემსუბუქების პროგრამაში, მთავრობას დახმარების მიღების კრიტერიუმად უსახლკარობა არ განუსაზღვრავს.³³ მეტიც, თბილისის მერიამ არ გამოიჩინა მგრძნობელობა ნებართვის გარეშე აშენებულ შენობა-ნაგებობებში მცხოვრები პირების მიმართ და ისინი უსახლკარობის რისკის წინაშე დააყენა.³⁴ თბილისის მუნიციპალურმა ინსპექციამ რამდენიმე ნაგებობის დემონტაჟი იქ მცხოვრები ადამიანების მდგომარეობის და საჯაროდ ალტერნატიული საცხოვრებელი ფართების შეთავაზების გარეშე მოახდინა.³⁵

სოციალური პოლიტიკა

შრომითი უფლებები

2020 წლის შემოდგომაზე განხორციელებული შრომის კოდექსის რეფორმის შედეგად, 2021 წლის განმავლობაში შრომითი უფლებების დაცვის საკანონმდებლო ჩარჩო ნაწილობრივ გაუმჯობესდა, რაც გამოიხატა შრომითი დისკრიმინაციის მომწესრიგებელი ნორმების გამკაცრებაში; შრომის ხელშეკრულების ფორმის, ვადებისა და შინაარსის ახლებურად დარეგულირებაში; სამუშაო და დასვენების დროის სტანდარტების დადგენაში; სტაჟირების დარეგულირებაში და სხვ. თუმცა, შრომის კანონმდებლობის რეფორმამ არ გაითვალისწინა არაერთი მნიშვნელოვანი საკითხი.³⁶

2021 წლის პირველი იანვრიდან ძალაში შევიდა შრომის ინსპექციის გაფართოებული მანდატი, ინსპექციას მიენიჭა შრომითი უფლებების დარღვევებზე რეაგირების უფლებამოსილება. თუმცა, 2021 წლის განმავლობაში მინიჭებული ფუნქციის ჯეროვნად და სრულყოფილად შესრულება პრობლემური იყო, ვინაიდან შრომის ინსპექციას ასევე დავალებული აქვს პანდემიის გამო დაწესებული შეზღუდვებისა და

³³ ღია საზოგადოების ფონდი, „პანდემიის პერიოდში უსახლკაროთა მიმართ გატარებული სახელმწიფო პოლიტიკის შეფასება“, 2021, 2, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3ynE5ZD>, განახლებულია 01.12.2021.

³⁴ „პანდემიის პერიოდში უსახლკაროთა მიმართ გატარებული სახელმწიფო პოლიტიკის შეფასება“, თბილისის მუნიციპალურმა ინსპექციამ აფრიკის დასახლებაში უკანონოდ აშენებული რამდენიმე შენობა-ნაგებობის დემონტაჟი დაიწყო“, *პირველი არხის ვებგვერდი*, 15.12.2020, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3DGOu3r>, განახლებულია 01.12.2021.

³⁵ „საია მოუწოდებს ქალაქის მერიას შეაჩეროს დემონტაჟის პროცესი და გაატაროს მხარდაჭერის პოლიტიკა“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 15.12.2020, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/31AUE8r>, განახლებულია 01.12.2021.

³⁶ „საიამ საქართველოს პარლამენტს შრომის კოდექსში ცვლილებების პაკეტთან დაკავშირებით მოსაზრებები წარუდგინა“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 01.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/31m1tup>, განახლებულია 01.12.2021.

რეგულაციების აღსრულების კონტროლი, რაც მოითხოვს დამატებით როგორც ადამიანურ ისე ფინანსურ რესურსებს.³⁷

2021 წლის განმავლობაში Covid-19 პანდემიის გავლენა და უარყოფითი შედეგები კვლავ მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს შრომითი ურთიერთობების სფეროში. პანდემიის პერიოდში განსაკუთრებული სირთულეების წინაშე არიან სამედიცინო სექტორში დასაქმებული პირები (ექიმები, ექთნები, სანიტრები);³⁸ სოციალური მუშაკები³⁹ და მომსახურების სფეროში დასაქმებული პირები,⁴⁰ როგორც მძიმე შრომითი პირობების, ასევე დაბალი შრომითი ანაზღაურების გათვალისწინებით. ამასთანავე, მშრომელების სხვა უფლებებიც მეტად იყო უგულვებელყოფილი, კერძოდ გახშირდა სამსახურიდან დაუსაბუთებელი განთავისუფლების პრაქტიკა, არ ხდებოდა ზეგანაკვეთური შრომის სათანადოდ ანაზღაურება და სხვა.⁴¹

2021 წელს გიგ ეკონომიკის სფეროში დასაქმებულმა პირებმა/კურიერებმა გამართეს რამდენიმე საპროტესტო აქცია მინიმალური შრომითი გარანტიებისა და ღირსეული ანაზღაურების მოთხოვნით. ამის საპასუხოდ კი ხდებოდა კურიერების აპლიკაციებიდან დაბლოკვა, რაც ფაქტობრივად ნიშნავდა მათ გათავისუფლებას. ასეთი შემთხვევა იყო “Bolt Food”-თან დაკავშირებითაც, სადაც საია 5 კურიერის ინტერესებს სახალხო დამცველის აპარატში წარმოადგენდა. საქართველოს სახალხო დამცველმა 2021 წლის 14 ივნისს „Bolt Food“-ის მხრიდან კურიერების მიმართ განსხვავებული მოსაზრებების ნიშნით დისკრიმინაცია დაადგინა, რისთვისაც სახალხო დამცველმა „Bolt Food“-ის მიერ კარიერებთან გაფორმებულ მომსახურების ხელშეკრულებაზე საქართველოს შრომის კოდექსის დაცვის სტანდარტები გაავრცელა.⁴²

³⁷ „პანდემია და მშრომელთა საერთაშორისო დღე“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 01.05.2021, ხელმისაწვდომია: <https://gyla.ge/ge/post/pandemia-da-mshromelta-saertashorisdghe>, განახლებულია 01.12.2021.

³⁸ „ექთნების საგანგაშო შრომითი პირობები სახელმწიფოსგან საგანგებო პასუხებს საჭიროებს“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 13.09.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3doCARc>; განახლებულია 01.12.2021.

³⁹ „სოციალური მუშაკები პანდემიაში ტრანსპორტირების გარეშე მუშაობენ“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 30.12.2020, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3pxiObT>, განახლებულია 01.12.2021.

⁴⁰ „გლოვოს კურიერებს მოთხოვნებს მხარდაჭერას უცხადებს“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 05.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lCaW7y>, განახლებულია 01.12.2021.

⁴¹ „პანდემია და მშრომელთა საერთაშორისო დღე“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 01.05.2021.

⁴² „საქართველოს სახალხო დამცველმა „BOLT FOOD“-ის მხრიდან კურიერების მიმართ განსხვავებული მოსაზრების ნიშნით დისკრიმინაცია დაადგინა“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 15.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lB4mOT>, განახლებულია 01.12.2021.

სასესხო და საკრედიტო ვალდებულებები

კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის მიზნით, ქვეყანაში შეზღუდული იყო არაერთი ეკონომიკური საქმიანობა, რის გამოც საკმაოდ ბევრმა ადამიანმა შემოსავალი დაკარგა. ამან საფრთხის ქვეშ დააყენა მათ მიერ სასესხო და საკრედიტო ვალდებულებების ჯეროვნად შესრულების საკითხი. ამ გამოწვევასთან გასამკლავებლად პანდემიის საწყის ეტაპზე ფიზიკურ პირებს კომერციულ ბანკებში სესხის მომსახურების 3 თვით გადავადების შესაძლებლობა.⁴³ საბანკო დაწესებულებებმა ფიზიკურ პირებს საბანკო სესხებზე 3-თვიანი საშელავათო პერიოდით სარგებლობის გამო სესხის ვადა გაუხანგრძლივეს, რამაც დარიცხული პროცენტის ზრდა გამოიწვია. შედეგად, მათ ყოველთვიურად იმაზე მეტი თანხის გადახდა უწევთ, ვიდრე პანდემიამდე იხდიდნენ. უმუშევრად დარჩენილი მსესხებლების ნაწილი იძულებით აღსრულებას ექვემდებარება და ხშირია შემთხვევებიც, როცა ოჯახები უკანასკნელი საცხოვრებლის დაკარგვის საფრთხის წინაშე დგებიან.

გარემოს დაცვა

გარემოსდაცვითი კუთხით ქვეყანა კვლავ დგას მნიშვნელოვანი გამოწვევების წინაშე. განსაკუთრებით ყურადსაღებია მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტების, მათ შორის, მსხვილი ენერგეტიკული პროექტების განხორციელების დროს ადამიანის უფლებათა გაუთვალისწინებლობა და მათი დარღვევის ფაქტები. ქვეყანას ამ ეტაპამდე არ გააჩნია ენერგეტიკის განვითარების გეგმა, რომლის მიხედვითაც უნდა ხდებოდეს მსგავსი პროექტების დაგეგმვა და განხორციელება. ამასთან, კვლავ პრობლემას წარმოადგენს წიაღის მომპოვებელი კომპანიების საქმიანობის შედეგად ადგილობრივი მოსახლეობისათვის მიყენებული ზიანის სამართლიანი ანაზღაურების საკითხი, სახელმწიფოს მხრიდან ამ კომპანიების საქმიანობაზე არასათანადო ზედამხედველობა და ლიცენზიის პირობებთან მათი საქმიანობის შესაბამისობის შესწავლა.

„ნამოხვანის ჰესების კასკადი“

ადამიანის უფლებათა კუთხით, მნიშვნელოვანი დარღვევები გამოვლინდა „ნამოხვანის ჰესების კასკადის“ პროექტის დაგეგმვისა და განხორციელების ეტაპებზე, კონკრეტულად კი, ამ პროექტის საჯარო განხილვების, გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების, სამშენებლო ნებართვების გაცემისა და ამ პროექტის

⁴³ ლოლაძე შ., სვიმონიშვილი მ., საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „სასესხო და საკრედიტო ურთიერთობებზე პანდემიის გავლენის შედეგად ქვეყანაში არსებული მძიმე სოციალური მდგომარეობა“. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lyqR76>, განახლებულია 01.12.2021.

წინააღმდეგ გამართული აქციების მიმდინარეობის პროცესში.⁴⁴ მიუხედავად ამისა, სამინისტრომ მაინც გასცა დადებითი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება და კომპანიას ამ კვლევების პოსტ-ფაქტუმ წარმოდგენა დაავალა, რაც კანონის მოთხოვნების არსებით დარღვევას წარმოადგენს. ამასთან, კომპანიამ არც შემდგომ შეასრულა გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით განსაზღვრული პირობები, რაც დასტურდება 2021 წლის 28 აპრილს წყალტუბოს მაგისტრატი სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებით, რომლითაც ამ პირობების შეუსრულებლობის გამო კომპანია 5000 ლარით დაჯარიმდა.⁴⁵

ადამიანის უფლებათა მნიშვნელოვანი დარღვევის ფაქტები გამოვლინდა „ნამოხვანის ჰესების კასკადის“ პროექტთან დაკავშირებული აქციების დროს. არაერთგზის დაირღვა აქციის მონაწილეთა შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლება.⁴⁶ განსაკუთრებით კი 3-11 აპრილის შუალედში უფლებების შეზღუდვას მიეცა მასშტაბური სახე. მოხდა კარვების აღება, გზის სრულ ჩაკეტვამდე კი საპოლიციო ძალებმა რკინის ბარიკადები აღმართეს სოფელ ნამოხვანისკენ მიმავალი გზის ორივე მხარეს, რითაც სოფელ ნამოხვანში, პროტესტის თავდაპირველ ადგილას მიმდინარე აქციაში მონაწილეობის საშუალება შეუზღუდეს სხვა პირებს, რომელთაც სურდათ აქციასთან შეერთება.⁴⁷ გადაადგილების საშუალება არ მისცეს, ასევე, აქციის მონაწილეთა უფლებადამცველებს. ამასთან, დააკავეს აქციის ორი მონაწილე და ის პირები კი, რომელთაც გზის ბლოკირების გამო ვერ შეძლეს აქციასთან შეერთება, კომენდანტის საათის დარღვევის გამო დააჯარიმეს 2000 ლარით.⁴⁸ აღსანიშნავია ისიც, რომ აქციის მონაწილეთა წინააღმდეგ მთელი პროცესის განმავლობაში გამოიყენებოდა ცილისმწამებლური კამპანია.⁴⁹

⁴⁴ „განცხადება ნამოხვანის ჰესის პროექტის საპროტესტო აქციის დაშლისა და “ენკას” მიერ სამშენებლო სამუშაოების განახლების შესახებ“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 02.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3o9ND6G>, განახლებულია 01.12.2021.

⁴⁵ „ნამოხვანის ჰესების მშენებელი კომპანია სასამართლომ პირობების დარღვევისათვის დააჯარიმა“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 28.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/32PHZP6>, განახლებულია 01.12.2021.

⁴⁶ „საზოგადოებრივი ორგანიზაციები რიონის ხეობაში მიმდინარე მოვლენებს ეხმაურებიან“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 12.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rqbhhm>, განახლებულია 01.12.2021.

⁴⁷ „დაუყოვნებლივ დატოვოს პოლიციამ რიონის ხეობა და შეწყდეს ნამოხვანის ჰესის სამშენებლო სამუშაოები“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 03.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3IdjTOC>, ბოლო ნახვა: 01.12.2021.

⁴⁸ *იქვე*.

⁴⁹ „ნამახვანის საკითხზე მომუშავე ორგანიზაციები კომპანიისა და სახელმწიფოს მხრიდან ცილისმწამებლურ კამპანიას ეხმიანებიან“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 04.08.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/31gxCDg>, განახლებულია 01.12.2021.

საიამ 2021 წლის 30 მაისს ზემოაღნიშნულ დარღვევებთან დაკავშირებით, კომუნიკაცია გაუგზავნა გაეროს სპეციალურ მომხსენებელს მშვიდობიანი შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლების უფლებებზე.⁵⁰

მედიაციის პროცესი

2021 წლის 12 ივნისიდან საია ჩართული იყო წინასამედიაციო პროცესში საქართველოს მთავრობას, ადგილობრივ მოსახლეობასა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის. მედიატორის როლს ევროკავშირის ენერგეტიკული გაერთიანების წარმომადგენელი ასრულებდა და ამ პროცესის მიზანი რიონის ხეობაში არსებული მდგომარეობის დეესკალაციაა, დამოუკიდებელი ექსპერტების მიერ „ნამოხვანის ჰესების კასკადის“ პროექტის გარემოსდაცვითი და კომერციული შეფასება და საქართველოს ენერგეტიკის განვითარების გეგმის შემუშავება იყო.⁵¹ ამ პროცესის ფარგლებში რიონის ხეობაში გზაზე განთავსებული რკინის ბარიკადები აიღეს,⁵² თუმცა, ამის მიუხედავად ადგილზე მობილიზებული საპოლიციო ძალები მაინც არ აძლევდნენ აქციის მონაწილეებს გზაზე თავისუფალი გადაადგილების საშუალებას, რაც ნიშნავს იმას, რომ კვლავ გრძელდებოდა აქციის მონაწილეთა უფლების არაკანონიერი შეზღუდვა.⁵³

ამ ეტაპზე „ნამოხვანის ჰესების კასკადის“ პროექტი შეჩერებულია და ჯერ-ჯერობით გაურკვეველია, გავიდა თუ არა კომპანია ხელშეკრულებიდან, თუმცა, პროექტის განახლების შემთხვევაში, ადამიანის უფლებათა დაცვის მიზნით მნიშვნელოვანია, რომ დამოუკიდებელმა ექსპერტებმა შეაფასონ პროექტის გარემოსდაცვითი დოკუმენტები და მოხდეს მისი კომერციული შეფასება. ამასთან, კანონის მოთხოვნათა დაცვითა და დაინტერესებული პირების მონაწილეობით საქართველომ უნდა შეიმუშაოს ენერგეტიკის განვითარების გეგმა.

სოფელ შუქრუთის მცხოვრებთა პროტესტი

ჭიათურის მუნიციპალიტეტის სოფელ შუქრუთის მოსახლეობა ბოლო სამი წლის განმავლობაში ითხოვს წიაღის მომპოვებელი კომპანია „ჯორჯიან მანგანუმის“ მიერ მათი საცხოვრებელი გარემოსა და ქონებისათვის მიყენებული ზიანის სამართლიან ანაზღაურებას, თუმცა, სახელმწიფოს მხრიდან ადგილობრივთა უფლებების სრული უგულებელყოფა ხდება და ისინი მარტო არიან დარჩენილი წიაღისეულის

⁵⁰ GYLA's Submission to the Special Rapporteur on the Rights to Freedom of Peaceful Assembly and of Association, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3IkQ3Yq>, განახლებულია 01.12.2021.

⁵¹ „საზოგადოებრივი ორგანიზაციები ნამოხვანჰესთან დაკავშირებულ მოლაპარაკებების პროცესს ეხმიანებიან“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 30.07.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3o5ZF0Z>, განახლებულია 01.12.2021.

⁵² „Namakhvani mediation – the Government of Georgia follows up on the agreements made on Saturday“, ევროპის ენერგეტიკული გაერთიანება, 17.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3xG1QLS>, განახლებულია 01.12.2021.

⁵³ „რკინის ბარიკადები აიღეს, მაგრამ გადაადგილების საშუალება არ გვეძლევს - გოლეთიანი“, *პუბლიკას ვებგვერდი*, 17.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3EfaLX2>, განახლებულია 01.12.2021..

მომპოვებელი კომპანიის პირისპირ, რომელიც საკუთარ პასუხისმგებლობას თავს არიდებს და წლების განმავლობაში უარს აცხადებს მისი საქმიანობის შედეგად დაზარალებული მოსახლეობის კანონიერი და სამართლიანი მოთხოვნების დაკმაყოფილებაზე.⁵⁴

2021 წელსაც შუქრუთის მცხოვრებნი სამ თვეზე მეტი ხნის განმავლობაში აპროტესტებდნენ „ჯორჯიან მანგანუმის“ მიერ მანგანუმის მოპოვების შედეგად სოფლის ბუნებრივი და სოციალური გარემოსათვის მიყენებულ შეუქცევად ზიანს.⁵⁵ სახელმწიფოსა და აღნიშნული კომპანიის მხრიდან აქციის მონაწილეთა მოთხოვნების იგნორირების გამო, ადგილობრივებმა პროტესტის უკიდურეს ფორმას მიმართეს და პირი ამოიკერეს. შუქრუთის მცხოვრებთა განმარტებით, კომპანია „ჯორჯიან მანგანუმის“ საქმიანობის შედეგად გარემოს დაბინძურებამ შეუქცევადი სახე მიიღო. მათი სახლები კომპანიის საქმიანობით მიყენებული ზიანის შედეგად საცხოვრებლად უვარგისი გახდა, ასევე, მათ საკუთრებაში არსებულ მიწებს ვეღარ იყენებენ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით, რის გამოც შემოსავლის გარეშე დარჩნენ. პროტესტის მონაწილეებს ასევე შეეზღუდათ გამოხატვის თავისუფლებაც, რადგან ადგილობრივმა ხელისუფლებამ და პოლიციამ არ მისცა შესაძლებლობა, ჭიათურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული შენობის წინ გაეშალათ საპროტესტო კარავი.

პროტესტის შედეგად შუქრუთის მოსახლეობასა და „ჯორჯიან მანგანუმს“ შორის შედგა შეთანხმება, თუმცა, აღნიშნული პრობლემა მხოლოდ შუქრუთს არ აწუხებს, კომპანია მოპოვებით სამუშაოებს აწარმოებს მუნიციპალიტეტის სხვა სოფლებშიც, სადაც გარემოსდაცვით სტანდარტებთან შეუსაბამო და სოციალურად უპასუხისმგებლო საქმიანობის შედეგად, ანალოგიური კრიზისია შექმნილი და ირღვევა იქ მცხოვრებთა კონსტიტუციური უფლება იცხოვრონ ჯანსაღ და უსაფრთხო გარემოში.

საიას შეფასებით, ჭიათურის მუნიციპალიტეტში „ჯორჯიან მანგანუმის“ საქმიანობის შედეგად არსებული უმძიმესი ვითარების დასაძლევად, აუცილებელია სახელმწიფოს მხრიდან მკაცრი კონტროლი და მუდმივი ზედამხედველობის განხორციელება კომპანიის მიერ სალიცენზიო პირობების შესრულებაზე, ასევე ბუნებრივი და სოციალური გარემოსათვის მიყენებული ზიანის შეფასება, დაზარალებული მოსახლეობისათვის სამართლიანი კომპენსაციის ანაზღაურების მოდელის შექმნა და პრაქტიკაში მისი დანერგვა.

⁵⁴ „საია ეხმიანება სოფელ შუქრუთში განვითარებულ მოვლენებს“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 14.05.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3Eef3hp>, განახლებულია 01.12.2021.

⁵⁵ იქვე.

„გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“ კანონპროექტი

2021 წლის 6 ივნისს გამოქვეყნდა კანონპროექტი: „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“ (07-3/86/10; 23.06.2021). ადამიანის უფლებათა დაცვის მიზნით, მნიშვნელოვანია, რომ არ მოხდეს მისი ამ ფორმით მიღება და სათანადო კონსულტაციები გაიმართოს დაინტერესებულ პირებთან.⁵⁶ კანონპროექტის მიხედვით, დაუსაბუთებლად იგეგმება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შემადგენლობაში შემავალი გარემოსდაცვითი შეფასების დეპარტამენტის სრულად გადატანა სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტოს შემადგენლობაში და მისთვის გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის აღსრულების ნაწილში უფლებამოსილებების სრულად დელეგირება, რაც შესაძლოა უარყოფითად აისახოს ამ კუთხით საქართველოში არსებულ მდგომარეობაზე.⁵⁷ კანონპროექტი, ასევე, სრულიად დაუსაბუთებლად აფართოებს იმ სუბიექტთა წრეს, რომლებსაც მიმდინარე საქმიანობის გაგრძელების უფლების მისაღებად სამინისტროსთვის უნდა მიემართათ 2019 წლის 01 ივნისამდე და ამასთან ამ ვალდებულების შესრულების ვადას დაუსაბუთებლად უხანგრძლივებს მათ 2022 წლის 01 იანვრამდე.⁵⁸ ცვლილებები, ასევე, შეეხება საქმიანობის სკრინინგის პროცედურას, გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში ცვლილების შეტანასა და კოდექსის დანართებით განსაზღვრულ საქმიანობებს, რომელთა შემთხვევაშიც, ასევე, თავს იჩენს მთელი რიგი მნიშვნელოვანი პრობლემები, რომლებიც აუცილებლად საჭიროებს გამოსწორებას და შესაბამის საკანონმდებლო ცვლილებებს/დაზუსტებებს.⁵⁹

შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლება

2021 წელს დაფიქსირდა შეკრებისა თავისუფლებაში ჩარევის მძიმე შემთხვევები. ეს ფუნდამენტური უფლება დაირღვა როგორც სახელმწიფოს აქტიური ჩარევით, დემონსტრანტების დაკავებით და მათ მიმართ არაპროპორციული ძალის გამოყენებით, ასევე სამართალდამცავების უმოქმედობით უზრუნველყოთ გარკვეულ პირთა მიერ შეკრება.

წლებია სახელმწიფო არ უზრუნველყოფს ლგბტქი პირთა გამოხატვის და შეკრების თავისუფლების სათანადოდ დაცვასა და რეალიზებას. ამ გამოწვევის კულმინაციის თვალსაჩინო მაგალითია თბილისში 2021 წლის 5 ივლისს მომხდარი მოვლენები,

⁵⁶ „საზოგადოებრივი ორგანიზაციები მოუწოდებთ პარლამენტს, მხარი არ დაუჭიროს გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების პროცესის სსიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოში დელეგირებას“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 13.08.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lqI0PP>, განახლებულია 01.12.2021.

⁵⁷ „საია-მ საქართველოს პარლამენტს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსში შესატან ცვლილებებზე მოსაზრებები წარუდგინა“, საია, 06.08.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3xG3pcI>, განახლებულია 01.12.2021.

⁵⁸ *იქვე*.

⁵⁹ *იქვე*.

როდესაც ამ პირებს ფაქტობრივად წაერთვათ შეკრების თავისუფლებით სარგებლობის შესაძლებლობა. ორგანიზაცია „თბილისი პრაიდის“ ორგანიზებით ღირსების კვირეული იგეგმებოდა,⁶⁰ თუმცა ღონისძიებების გამართვას საფრთხე შეუქმნეს კომოფობიურმა ჯგუფებმა. 5 ივლისს „ღირსების მარშის“ წინააღმდეგ გამართულ კონტრაქციაზე ულტრა მემარჯვენე ჯგუფის წევრები ათობით მედიის წარმომადგენელს დაესხნენ თავს, მიაყენეს ფიზიკური, სიტყვიერი შეურაცხყოფა, დააზიანეს სხვა პირების კერძო საკუთრება და გამოირჩეოდნენ აგრესიული დამოკიდებულებით ლგბტქი პირებისა და მათი მხარდამჭერების მიმართ.⁶¹ მიუხედავად ამისა, სახელმწიფომ არ უზრუნველყო ძალადობის შემთხვევებზე ეფექტიანი რეაგირება და მათი აღკვეთა.⁶² შედეგად კი, „თბილისი პრაიდი“ იძულებული გახდა, ღონისძიება გაეუქმებინა.⁶³

ამასთან, საგულისხმოა 2021 წლის 19 თებერვალს თბილისში, რუსთაველის გამზირზე პარლამენტის შენობის წინ მიმდებარე ტერიტორიაზე მომხდარი შემთხვევაც.⁶⁴ პოლიციამ აქციის მონაწილეებს არ მისცა კარვის გაშლის უფლება, ასევე პარლამენტის შენობის წინ შეკრებილი 20 აქტივისტი დააკავა, რომლებიც კარვების გაშლას ცდილობდნენ.⁶⁵ საყურადღებოა, რომ გავრცელებული კადრებიდან ჩანს, რომ აქციის მონაწილეები გეგმავდნენ კარვის დადგმას, არა ტრანსპორტის სავალ ნაწილზე, არამედ ტროტუარზე, სადაც ეს ქმედება არ იკრძალება. ამგვარად, არ არსებობდა პოლიციის მიერ კარვის განთავსების აკრძალვით შეკრების ჩატარების შეზღუდვის აუცილებლობა.⁶⁶

მიმდინარე წლის 10 ნოემბერს ოპოზიციური პარტიების მიერ თბილისში, სხვადასხვა ადმინისტრაციული შენობის წინ იმართებოდა საპროტესტო აქციები. შეკრებების პროცესში სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებმა, საერთო ჯამში, 46 მოქალაქე დააკავეს წვრილმანი ხულიგნობის და პოლიციელის კანონიერი

⁶⁰ „თბილისი პრაიდი“ 5 ივლისს რუსთაველზე „ღირსების მარშს“ გამართავს“, *ნეტგაზეთის ვებგვერდი*, 04.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://netgazeti.ge/news/546305/>, განახლებულია: 09.11.2021.

⁶¹ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „5-6 ივლისის მოვლენების ქრონოლოგია და სამართლებრივი შეფასება“, 2021, 13-17, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lRlqyX>, განახლებულია: 08.12.2021.

⁶² *იქვე*.

⁶³ Tbilisi Pride [Facebook-გვერდი], 05.07.2021, „გამოცხადებული ომი სამოქალაქო საზოგადოების, დემოკრატიული ღირებულებებისა და ქვეყნის ევროპული კურსის წინააღმდეგ“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3yPHWNE>, განახლებულია: 09.11.2021.

⁶⁴ „აქტივისტები, რომლებიც პარლამენტთან კარავს შლიდნენ, პოლიციამ დააკავა“, *რადიო თავისუფლებას ვებგვერდი*, 19.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lIeo0m>, განახლებულია 07.12.2021.

⁶⁵ „საია მოუწოდებს შინაგან საქმეთა სამინისტროს პატივი სცეს ტროტუარზე კარავის მეშვეობით შეკრების ჩატარების უფლებას“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 19.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lCkQjC>, განახლებულია: 07.12.2021.

⁶⁶ *იქვე*.

მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობის საფუძვლით.⁶⁷ 10 ნოემბერს განვითარებულ მოვლენებში იკვეთება საპოლიციო იძულების ღონისძიებების დაუსაბუთებლად და არაპროპორციულად გამოყენების ნიშნები.⁶⁸ იმავდროულად, განსაკუთრებულ პრობლემას წარმოადგენდა დაკავების შემდგომ მოქალაქეებისთვის ადვოკატზე წვდომის და ადგილსამყოფლის შესახებ ოჯახის წევრების ინფორმირების შესაძლებლობის შეზღუდვა.⁶⁹

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევები, კანონმდებლობა და პრაქტიკა

2021 წლის 26 აპრილს, საქართველოს პარლამენტში ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში შესატანი ცვლილებების თაობაზე ორი კანონპროექტი დარეგისტრირდა⁷⁰, რასთან დაკავშირებითაც საიამ საქართველოს პარლამენტს მოსაზრებები⁷¹ წარუდგინა და ცვლილებების პროექტი უარყოფითად შეაფასა. კანონპროექტის შედეგად გამკაცრდა სანქციები საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე (წვრილმანი ხულიგნობა) და 173-ე (პოლიციის კანონიერი მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობა) მუხლებზე, ამასთან შემცირდა მოსამართლის როლი - საქმის ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, განსაზღვროს სანქციის ზომა ან გამოიყენოს სიტყვიერი შენიშვნა.

სანქციების გამკაცრება ასეთ დროს, როდესაც ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კანონმდებლობით დადგენილი საქმის განხილვის პროცედურული ნაწილი არ შეესაბამება საქართველოს კონსტიტუციასა და საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრ ვალდებულებებს, არის გაუმართლებელი და ზრდის ადამიანის უფლებებში არამართლზომიერი ჩარევის შესაძლებლობებს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების მიზნით, ცვლილებების პაკეტი დარეგისტრირდა საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 247-ე მუხლთან დაკავშირებითაც, რაც გულისხმობდა ადმინისტრაციული დაკავების დროს დაკავებული პირის

⁶⁷ „თბილისში საპროტესტო აქციებზე პოლიციამ 46 ადამიანი დააკავა“, *რეზინფოს ვებგვერდი*, 10.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3pyopyy>, განახლებულია: 07.12.2021.

⁶⁸ „პოლიციამ დაარღვია 10 ნოემბერს დაკავებული მოქალაქეების უფლებები“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 11.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3DAvnIa>, განახლებულია: 07.01.2021.

⁶⁹ *იქვე*.

⁷⁰ კანონპროექტი: „საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ“, *საქართველოს პარლამენტის ვებგვერდი*, 26.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rl6cHg>; კანონპროექტი: „საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ“, *საქართველოს პარლამენტის ვებგვერდი*, 26.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/32FjbsU> . განახლებულია 01.12.2021.

⁷¹ „საია ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში შესატანი ცვლილებებს უარყოფითად აფასებს“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 27.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3ljfDmw> . განახლებულია 01.12.2021.

სასამართლოში პირველივე შესაძლებლობისთანავე წარდგენას, მაგრამ არა უგვიანეს 48 საათისა. კანონპროექტმა განიცადა მცირე ცვლილებები, თუმცა საერთო ჯამში 48 საათიანი ვადის გამოყენების საშუალება მაინც მიეცათ სამართალდამცავებს. აღნიშნული ცვლილებებით, საქართველოს პარლამენტმა უგულბელო საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილი, რომლის მიხედვითაც 24 საათიანი დაკავების ვადა სრულად საკმარისია პირის სასამართლოში წარსადგენად მიუხედავად იმისა, თუ რა დროს მოხდა მისი დაკავება.

პრაქტიკაში უკვე გამოჩნდა, რომ შსს ბოროტად იყენებს კანონში შესულ ცვლილებას, რომლის მიხედვითაც მას შეუძლია 24 საათიანი დაკავების ვადა ერთჯერადად გაახანგრძლივოს 24 საათით და შედეგად ადმინისტრაციული წესით დაკავებული პირი პატიმრობაში ჯამში 48 საათით ამყოფოს.⁷²

მედიის თავისუფლება

საქართველოს კანონმდებლობითა და საერთაშორისო აქტებით გარანტირებულია გამონახტვის, მედიის თავისუფლება და ჟურნალისტური საქმიანობისთვის თავისუფალი და უსაფრთხო გარემოს შექმნა. საგულისხმოა, რომ 2021 წელი ამ უფლების რეალიზების კუთხით მრავალი გამოწვევით იყო სავსე.

2021 წელს განვითარებულმა მოვლენებმა აჩვენა, რომ პრობლემურია ქვეყანაში მედიის უსაფრთხოება. გასული წლის განმავლობაში გახშირდა ჟურნალისტებზე სიტყვიერი თუ ფიზიკური თავდასხმის, პროფესიულ საქმიანობაში უკანონოდ ხელშეშლის შემთხვევები.⁷³ სახელმწიფო არ უზრუნველყოფს ასეთ ფაქტებზე რეაგირებას და დროულ აღკვეთას, ასევე არაეფექტიანი გამოძიებით სათანადო რეაგირების გარეშე ტოვებს მომხდარ დანაშაულებს. ამასთან, ხელისუფლების

⁷² „პოლიციამ დაარღვია 10 ნოემბერს დაკავებული მოქალაქეების უფლებები“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 11.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3d51986> . განახლებულია 01.12.2021.

⁷³ იხ., კოალიცია მედიის ადვოკატებისთვის [Facebook-გვერდი], 25.02.2021, „მედიაკოალიცია ჟურნალისტ ვახო სანაიაზე და მის ოჯახზე თავდასხმის ფაქტს ეხმიანება“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3GhMz74>, განახლებულია: 07.01.2021; კოალიცია მედიის ადვოკატებისთვის [Facebook-გვერდი], 09.04.2021, „კოალიცია "მედიის ადვოკატებისთვის" ტელეკომპანია "ფორმულას" თანამშრომლებზე თავდასხმის ფაქტებს ეხმაურება“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3ovTFyI>, განახლებულია: 07.12.2021; საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, [Facebook-გვერდი], 09.05.2021, „მედიაკოალიცია სასულიერო პირების მხრიდან ჟურნალისტებზე თავდასხმებს გმობს“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rIkX76>, განახლებულია: 07.12.2021; კოალიცია მედიის ადვოკატებისთვის [Facebook-გვერდი], 19.11.2021, „კოალიცია "მედია ადვოკატებისთვის" საგანგაშოდ მიიჩნევს საქართველოში კიდევ ერთი უკრაინელი ჟურნალისტის უფლების შეზღუდვას“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/31FBiyG>, განახლებულია: 07.12.2021;

წარმომადგენლები მედიას დისკრიმინაციული დამოკიდებულებით⁷⁴ და სიძულვილის ენით პასუხობენ.⁷⁵ ეს ყველაფერი განსაკუთრებით გამოიხატა 5-6 ივლისს, როდესაც რადიკალურმა და ჰომოფობიურმა ჯგუფებმა 50-ზე მეტ მედიის წარმომადგენლებზე იძალადეს, რაც აგრეთვე წახალისებული იყო მაღალი თანამდებობის პირების აგრესიული რიტორიკით.⁷⁶ ამასთან, სახელმწიფოს პასუხი ძალადობის ფაქტებზე კვლავ არ იყო სათანადო, რამდენადაც არაეფექტიანად მიმდინარეობს 5 ივლისის საქმეების გამოძიება.⁷⁷ ასევე, დღემდე გამოუძიებელია 20-21 ივნისის საპროტესტო აქციის დაშლის დროს დაზარალებული ჟურნალისტების საქმეებიც.⁷⁸

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა

კვლავ მნიშვნელოვანი პრობლემაა უკანონო მოსმენები - ადამიანის კერძო სფეროში უკანონოდ ჩარევის პრაქტიკა.⁷⁹ სავარაუდოდ, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მიერ უკანონოდ განხორციელებული ფარული თვალთვალისა და

⁷⁴ იხ., საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, [Facebook-გვერდი], 11.11.2021, „კოალიცია “მედიის ადვოკატებისთვის” მოუწოდებს იუსტიციის სამინისტროს შეწყვიტოს ჟურნალისტთა დისკრიმინაცია“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rKf5du>, განახლებულია: 07.12.2021.

⁷⁵ იხ., კოალიცია მედიის ადვოკატებისთვის [Facebook-გვერდი], 17.07.2021, „კოალიცია “მედიის ადვოკატებისთვის” პარტნიორი ორგანიზაციები შეშფოთებას გამოვთქვამთ პრემიერ მინისტრის მიერ „მთავარი არხის“, „ტვ პირველის“ და „ფორმულას“ დისკრედიტაციის გამო და ასევე ნიკა გვარამიას მიმართ გავრცელებულ მუქარასთან დაკავშირებით“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3dtG9Wb>, განახლებულია: 07.12.2021; კოალიცია მედიის ადვოკატებისთვის [Facebook-გვერდი], 23.07.2021, „მოუწოდებთ ყველა საჯარო პირს შეწყვიტოს საზოგადოებაში მტრული განწყობების გაღვივება და მედიის დისკრედიტაცია“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3EKpoSo>, განახლებულია: 07.12.2021; „რადიო თავისუფლება“ [Facebook-გვერდი], 22.07.2021, „თეა წულუკიანმა „ქართუს“ მიერ რეაბილიტირებული თეატრის გახსნის ღონისძიებაზე „მთავარი არხის“ ჟურნალისტს მიკროფონი წაართვა“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2Y5R7gc>, განახლებულია: 07.12.2021; „თქვენ ხართ ჩვეულებრივი მოძალადეები – ღარიბაშვილი ჟურნალისტებს“, „რეინფოს“ ვებგვერდი, 23.07.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3kYbAN0>, განახლებულია: 07.12.2021;

⁷⁶ სვიმონიშვილი მ. და სხვები, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „5-6 ივლისის მოვლენების ქრონოლოგია და სამართლებრივი შეფასება“, 2021, 13-21, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lRlqyX>, განახლებულია: 08.12.2021.

⁷⁷ იქვე.

⁷⁸ 2019 წლის 20-21 ივნისის ანტისაოკუპაციო აქციის დაშლისას დაზარალებული დემონსტრანტებისა და ჟურნალისტების საქმეებზე საგამომიებო პროცესი ხარვეზიანად მიმდინარეობს, არ არის სრულყოფილი და, შედეგად, არ აკმაყოფილებს ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტს. იხ. „საია 20 ივნისის დაზარალებული დემონსტრანტებისა და ჟურნალისტების სახელით ევროპულ სასამართლოს მიმართავს“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 07.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3obRnn5>, განახლებულია: 07.12.2021.

⁷⁹ „სამოქალაქო ორგანიზაციები: ხელისუფლება სუს-ს ტოტალური კონტროლის მექანიზმად იყენებს“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 02.08.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3d9npLm>. განახლებულია 01.12.2021.

მიყურადების ფაქტების შესახებ მიმდინარე წელს რამდენჯერმე გავრცელდა ინფორმაცია მედია საშუალებებში.⁸⁰

მნიშვნელოვანია საქართველოს პროკურატურამ დროულად, მიუკერძოებლად და ეფექტიანად აწარმოოს გამოძიება. წარსულში პირადი ცხოვრების ხელყოფის არაერთი გამოუძიებელი საქმე კიდევ უფრო ახალისებს და მეტ მასშტაბს სძენს სხვის პირად ცხოვრებაში უკანონოდ ჩარევას.⁸¹

ამასთანავე, წლებია საკონსტიტუციო სასამართლო განიხილავს 2017 წლის 1-ლი ივნისის №1231 სარჩელს⁸² ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებთან, კომპიუტერულ მონაცემებთან, მონაცემთა ბანკთან და ზედამხედველობასთან დაკავშირებულ რამდენიმე ნორმის კონსტიტუციურობასთან დაკავშირებით. მნიშვნელოვანია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ დროულად უზრუნველყოს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მომწესრიგებელი კანონმდებლობის კონსტიტუციასთან შესაბამისობის საკითხის გადაწყვეტა, რომ თავის მხრივ, ხელი შეუწყოს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მარეგულირებელი კანონმდებლობის დახვეწასა და კანონმდებლობაში ადამიანის უფლებების მყარი გარანტიების შექმნას.

მართლმსაჯულება

სასამართლოს მიმართ არსებული დაბალი ნდობა, შერჩევითი და პოლიტიზირებული მართლმსაჯულების ნიშნები ხელს უწყობს პოლიტიკური კრიზისის გამწვავებას და ვითარების ესკალაციას.⁸³ სასამართლოს სისტემაში კლანური მმართველობა კვლავ მთავარ გამოწვევად რჩება. კლანის ძალაუფლების ძირითად ბერკეტს იუსტიციის საბჭო და სასამართლოს თავმჯდომარეები წარმოადგენენ. ამ ფონზე უმნიშვნელოვანესია იუსტიციის საბჭოს რეფორმირება. აუცილებელია, საბჭოს მოსამართლე და არამოსამართლე წევრების შერჩევა სამართლიანი, კონსენსუსზე დაფუძნებული პროცესის შედეგად მოხდეს, რათა სისტემას ჰქონდეს საზოგადოების ნდობა.

⁸⁰ „პირადი ცხოვრების ანგარიშები ბიძინა ივანიშვილისთვის სუსისგან, მთავარი არხის ფეისბუქ-გვერდი, 01.08.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3EhvNV6> ; “სკანდალი: სპეცოპერაცია საპატრიარქოს წინააღმდეგ - სუს-ი მღვდლებს უთვალთვალებს და მათზე კომპრომატებს აგროვებს,” *ტელეკომპანია ტვ პირველის ვებგვერდი*, 13.09.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/39baQNC> ; „უთვალთვალებდნენ მასწავლებელსაც კი, არკვევენ ვისთან გაქვთ რომანი, რომ შემდეგ დაგაშანტაჟონ“, *ტელეკომპანია ტვ პირველის ვებგვერდი*, 11.09.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3kcAibZ>. განახლებულია 01.12.2021.

⁸¹ „საიას შეფასება ბოლო დროს გავრცელებულ უკანონო მოსმენებთან დაკავშირებით, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 16.09.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/318N7xS> . განახლებულია 01.12.2021.

⁸² 2017 წლის პირველი ივნისის N1231 საკონსტიტუციო სარჩელი, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1962>, განახლებულია 01.12.2021.

⁸³ „კოალიცია პარლამენტს მართლმსაჯულების რეფორმაზე მუშაობის დაწყებისკენ მოუწოდებს“, *კოალიცია დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისთვის ვებგვერდი*, 18.05.2021, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/gTVV3s>, განახლებულია: 25.11.2021.

პოლიტიკურ პარტიათა 19 აპრილის შეთანხმების ერთ-ერთი მთავარი საკითხი სწორედ მართლმსაჯულება იყო.⁸⁴ დოკუმენტის შესაბამისად, ფართომასშტაბიანი, ინკლუზიური და ყველა პარტიის მონაწილეობით შემუშავებული რეფორმების გზაზე, პარლამენტს უნდა დაეწყო ამბიციური სასამართლო რეფორმა.⁸⁵ თუმცა, ეს ასე არ მოხდა. მმართველმა პარტიამ, ფრაგმენტული, დოკუმენტის ხელმოწერამდე მიღებული ცვლილებების, შეთანხმების სრულად შესრულებად წარმოიჩინა სცადა,⁸⁶ რითაც პრაქტიკულად უარი თქვა ნაკისრი ვალდებულების შესრულებაზე.

ამ ფონზე, მოსამართლეთა კონფერენციამ საბჭოს 6 ახალი მოსამართლე წევრი აირჩია, მათგან 4 წევრს უფლებამოსილების ვადა ამოეწურა, ხოლო ორმა წევრმა უფლებამოსილება ვადაზე ადრე შეიწყვიტა. საია მოსამართლეთა კონფერენციის მიერ იუსტიციის საბჭოში ვადაზე ადრე ორი ახალი წევრის დანიშვნას კლანური მმართველობის მორიგ მანიპულაციად მიიჩნევს.

საბჭოს მოსამართლე წევრების არჩევას მწვავე კრიტიკა მოყვა საერთაშორისო პარტნიორების მხრიდან. პარტნიორებმა საბჭოს წევრების არჩევის შეჩერება მოითხოვეს და პარლამენტის თავმჯდომარეს, მიშელის შეთანხმებით აღებული ვალდებულებები შეახსენეს.⁸⁷ მიუხედავად ამისა 2021 წლის 12 ივლისს პარლამენტმა, 6 მოსამართლე თანამდებობაზე დანიშნა.⁸⁸ დანიშვნებს ევროკავშირის⁸⁹ და აშშს საელჩოს⁹⁰ მწვავე კრიტიკა მოჰყვა. OSCE/ODHIR-ის ანგარიშის შესაბამისად მოსამართლეთა კანდიდატების დასახელება საზოგადოებრივი ნდობის დეფიციტში მოხდა.⁹¹ მმართველმა ძალამ არ გაითვალისწინა კონტექსტი, პარტნიორების მოწოდებები და ექსპერტული შეფასებები, რითაც მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა სასამართლოს დამოუკიდებლობას, გაამყარა მოსამართლეთა გავლენიანი ჯგუფის, კლანის პოზიციები უზენაეს სასამართლოში.

⁸⁴ President of the European Council Charles Michel publishes new proposal made today to Georgian political parties, *EU-ს ვებგვერდი*, 18.04.2021, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/8TPJOAq>, განახლებულია: 21.11.2021

⁸⁵ *იქვე*.

⁸⁶ „ირაკლი კობახიძე, არჩილ თალაკვაძე და შალვა პაპუაშვილი - შემამფოთებელია, რომ ცალკეული ჩინოსნების არაკეთილსინდისიერი ქმედებების გამო, სტრატეგიულ ქვეყნებს შეთანხმების შესრულებაზე დამახინჯებული ინფორმაცია მიეწოდება“, *საინფორმაციო პორტალი „IPN“-ის ვებგვერდი*, 16.07.2021, ხელმისაწვდომია: <https://tinyurl.com/nmmcapjs>, განახლებულია: 22.11.2021.

⁸⁷ „დიპლომატები ქართულ ოცნებას პასუხისმგებლობებს ახსენებენ და მოსამართლეთა დანიშვნის შეჩერებისკენ მოუწოდებენ“, *საინფორმაციო პორტალი „on.ge“-ის ვებგვერდი*, 22.05.2021, ხელმისაწვდომია: <https://tinyurl.com/dfddb5x4>, განახლებულია 22.11.2021.

⁸⁸ „პარლამენტმა უზენაეს სასამართლოში 6 მოსამართლე უვადოდ დანიშნა“, *რადიო თავისუფლების ვებგვერდი*, 12.07.2021, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/pTPJMCP>, განახლებულია: 21.11.2021.

⁸⁹ „მოსამართლეების დანიშვნა და ევროკომისიის განცხადება“, *პირველი არხის ვებგვერდი*, 14.07.2021, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/TTPKyWA>, განახლებულია: 21.11.2021.

⁹⁰ *იქვე*.

⁹¹ OSCE დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი, „საქართველოში უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის მესამე ანგარიში“, 2021, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/5TPLIGc>, განახლებულია: 21.11.2021.

2021 წლის ნოემბერში უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა დანიშვნის პროცედურები პარლამენტში განახლდა და საკომიტეტო მოსმენების შემდეგ, იურიდიული კომიტეტის რეკომენდაციით კიდევ 4 მოსამართლე გამწესდა თანამდებობაზე უვადოდ.⁹² მიუხედავად კრიტიკისა, რაც ივლისში მოსამართლეთა დანიშვნებს მოჰყვა,⁹³ პარლამენტის გადაწყვეტილებით თანამდებობაზე კვლავ გამწესდნენ მოსამართლეთა გავლენიანი ჯგუფის -კლანისადმი ლოიალური პირები. გადაწყვეტილება არ დაეფუძნა პარტიათა შორის ფართო კონსენსუსს და საერთაშორისო პარტნიორების მწვავე კრიტიკა დაიმსახურა.⁹⁴

პარლამენტს 5 არამოსამართლე წევრის შესარჩევი კონკურსი ამ დრომდე არ გამოუცხადებია, რაც კანონით დადგენილი ვადების დარღვევაა.⁹⁵ მიუხედავად იმისა, რომ ამ დროისთვის კოლეგიურ ორგანოში 15-ის ნაცვლად 10 წევრია, საბჭომ და პარლამენტმა კვლავ გააგრძელეს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა დანიშვნები.

უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა დანიშვნის პროცესზე დაკვირვებამ კიდევ ერთხელ გამოაჩინა, რომ გავლენიანი ჯგუფი სტრატეგიულ, მნიშვნელოვან თანამდებობებზე მისთვის მისაღებ, ლოიალურად განწყობილი მოსამართლეებს ნიშნავს, რაც ხელს უწყობს სასამართლო სისტემაში ისედაც ფესვგადგმული არაფორმალური იერარქიის კიდევ უფრო განმტკიცებას. ამ ფონზე კიდევ უფრო მკაფიო ხდება არსებითი და გადამწყვეტი რეფორმების გატარება სასამართლო სისტემაში. რეფორმების, რომელიც კონსენსუსზე იქნება დაფუძნებული, აღმოფხვრის კლანურ მმართველობას და მართლმსაჯულებას სანდოობას დაუბრუნებს.

სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება

სისხლის სამართლის პროცესებზე პანდემიის გავლენა

დისტანციური სამართალწარმოებისას პრობლემურია პენიტენციური დაწესებულებებიდან პატიმართა დისტანციურ სხდომებზე ჩართვა. არასაკმარისი ტექნიკური საშუალებები და მათი მოხმარების მცოდნე პერსონალის ნაკლებობა იწვევს პატიმართა რიგებს, რის გამოც ხშირია სხდომების გადადებისა და

⁹² პარლამენტმა უზენაესი სასამართლოს ოთხი მოსამართლე აირჩია, პარლამენტის ვებგვერდი, 2021 წლის 1 დეკემბერი, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/OYq559K>, განახლებულია: 01.12.2021.

⁹³ უზენაეს სასამართლოში მოსამართლეები კლანისა და ხელისუფლების გარიგების შედეგად დაინიშნენ, საიას ვებგვერდი, 2021 წლის 14 ივლისი, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/vYqKJ0F>, განახლებულია: 01.12.2021.

⁹⁴ EU მოსამართლეებზე: საქართველოსთვის EU-ს დახმარება რეფორმების წინსვლაზეა დამოკიდებული, 2021 წლის 2 დეკემბერი, საინფორმაციო პორტალ „ტაბულას“ ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/1YgHh6J>, განახლებულია: 05.12.2021.; დეგნანი: ახლა კიდევ 4 მოსამართლეა არაგამჭვირვალე პროცესით უვადოდ დანიშნული, 2021 წლის 2 დეკემბერი, საინფორმაციო პორტალ „ტაბულას“ ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://cutt.ly/HYgHMDZ>, განახლებულია: 05.12.2021.

⁹⁵ პარლამენტის რეგლამენტის 208-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი.

დაგვიანებით დაწყების შემთხვევები. დისტანციური სხდომების ყველაზე დიდი გამოწვევაა ტექნიკური ხარვეზები, უმრავლესად ეს შეეხება დისტანციური ჩართვისთვის საჭირო პროგრამულ უზრუნველყოფას.⁹⁶

საიას სასამართლო მონიტორინგი აჩვენებს,⁹⁷ რომ დისტანციურ სხდომებზე გართულებულია არასათანადო მოპყრობის ფაქტების იდენტიფიცირების შესაძლებლობა. მაშინ, როდესაც ბრალდებული უშუალოდ სასამართლო სხდომის დარბაზში არ იმყოფება, მოსამართლეებს მეტი ძალისხმევა სჭირდებათ გამოარკვიონ, ხომ არ დაექვემდებარა ის სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან არასათანადო მოპყრობას. პენიტენციური დაწესებულებიდან და პოლიციის განყოფილებებიდან სხდომაზე ჩართვები ზრდის იმის ალბათობას, რომ ბრალდებულმა, შესაძლოა, თავი შეიკავოს სასამართლოსთვის ამგვარი ინფორმაციის მიწოდებისგან, იმავე ან/და სხვა თანამშრომლების მხრიდან მომდინარე ფსიქოლოგიური ზეწოლის ან შემდგომი ფიზიკური ძალადობის შიშით.⁹⁸

პანდემიამ კიდევ უფრო გაამწვავა ადვოკატსა და ბრალდებულს შორის ეფექტური კომუნიკაციის არსებული პრობლემა. დისტანციური ჩართვებისას დაუცველი იყო ადვოკატისა და მისი დაცვის ქვეშ მყოფის კონფიდენციალური კომუნიკაცია.⁹⁹

კანონპროექტებზე მოსაზრებები

20 ივნისის ამნისტია

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ 2021 წლის 17 მაისს საქართველოს პარლამენტს ფრაქცია „ქართული ოცნების“¹⁰⁰ და საქართველოს პარლამენტის წევრების¹⁰¹ მიერ ამნისტიის შესახებ ინიცირებულ კანონპროექტებთან დაკავშირებით მოსაზრებები წარუდგინა.¹⁰² საია მიმოიხილავდა იმ სამართლებრივ

⁹⁶ იქვე, 94.

⁹⁷ ბოჭორიშვილი თ., ჩაფიჩაძე ფ., საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „სისხლის სამართლის პროცესების მონიტორინგის N15 ანგარიში“, 2021, ხელმისაწვდომია: <https://gylla.ge/files/2020/GetFileAttachment-10.pdf>. განახლებულია 22.11.2021.

⁹⁸ იქვე, 46.

⁹⁹ იქვე, 33-37.

¹⁰⁰ ამნისტიის შესახებ კანონის პროექტი (07-3/46/10, 27.04.2021), ინიცირებული ფრაქცია „ქართული ოცნების“ მიერ, ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/#law-drafting/21993>, განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰¹ ამნისტიის შესახებ კანონის პროექტი (07-3/48/10, 28.04.2021), ინიცირებული საქართველოს პარლამენტის წევრების (არმაზ ახვლედიანი, თეონა აქუბარდია, დავით ბაქრაძე, გიორგი ვაშაძე, პაატა მანჯგალაძე, ანა ნაცვლიშვილი, სალომე სამადაშვილი, ხათუნა სამნიძე, დავით უსუფაშვილი, შალვა შავგულიძე, მამუკა ხაზარაძე, ბადრი ჯაფარიძე, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე) მიერ, ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/#law-drafting/21985>, განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰² „საიამ საქართველოს პარლამენტს ამნისტიის კანონპროექტების შესახებ მოსაზრებები წარუდგინა“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 18.05.2021, ხელმისაწვდომია:

მოცემულობებს, რომლებზეც საერთაშორისო სამართლით აკრძალულია ამნისტიის განხორციელება და მიაჩნდა, რომ 20-21 ივნისის მოვლენებთან დაკავშირებით სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹⁻³ მუხლებზე ამნისტიის გავრცელების შესაძლებლობის სრულ გამორიცხვასთან ერთად, ამნისტია არ უნდა გავრცელებულიყო სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებზე (სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტება ჩადენილი ძალადობით ან იარაღის გამოყენებით/ დაზარალებულის პირადი ღირსების შეურაცხყოფით). იმ შემთხვევაში, თუ არ იქნებოდა გაზიარებული მოსაზრება, 333-ე მუხლთან მიმართებით ამნისტიის გავრცელებლობის შესახებ, კანონს აუცილებლად უნდა გაეთვალისწინებინა დაზარალებულის თანხმობა, როგორც სავალდებულო წინაპირობა, ამნისტიის სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებთან მიმართებით გავრცელების თაობაზე. თუმცა პარლამენტმა 333-ე მუხლთან დაკავშირებით საიას მოსაზრებები არ გაიზიარა და არ ასახა მიღებულ კანონში.¹⁰³

ჩხრეკა-ამოღების კანონპროექტი

საია ჩაერთო საქართველოს პარლამენტში ჩხრეკა-ამოღებასთან დაკავშირებული კანონპროექტის საკომიტეტო განხილვაში, რომელიც მიზნად ისახავდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების - საქმეზე „გიორგი ქებურია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ აღსრულებას და აქედან გამომდინარე სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის საქართველოს კონსტიტუციასთან შესაბამისობაში მოყვანას.

საიას პოზიციით არსებული სტრუქტურული და სისტემური ხარვეზების აღმოსაფხვრელად წარმოდგენილი კანონის პროექტი უნდა ყოფილიყო უფრო მეტად კონკრეტიზებული და შეექმნა ბრალდებულთათვის მეტი უფლებრივი გარანტიები, რაც სამართალდამცავი უწყებების „ნეიტრალური მტკიცებულების“ მოპოვების, მათ შორის ვიდეოგადაღების რეალური შესაძლებლობებით აღჭურვას გულისხმობდა.¹⁰⁴ ამის საპირისპიროდ, საბოლოოდ განხორციელებული ცვლილება არ პასუხობს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების სულისკვეთებას და მას, უმეტესწილად, ტექნიკურად ასრულებს.

<https://gyla.ge/ge/post/saiam-saqartvelos-parlaments-amnistiis-kanonproeqtebis-shesakheb-mosazrebebi-tsarudgina>, განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰³ ამნისტიის შესახებ საქართველო კანონი, 07.09.2021, ხელმისაწვდომია: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/5199308?publication=0>, განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰⁴ საია ეხმიანება კანონის პროექტს „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილებების შეტანის თაობაზე“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 04.06.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3iejIXX>. განახლებულია 22.11.2021.

ნიკა მელიას საქმე

ნიკა მელიასთან მიმართებით სასამართლოს მხრიდან არაერთი პრეცედენტული მიდგომები გამოვლინდა, მაგალითად, საიას 10 წლიანი მონიტორინგისას: პირველად დაფიქსირდა ბრალდებული პირისთვის დამატებითი ღონისძიების სახით - ე.წ. შინაპატიმრობის გამოყენება (ელექტრონული მონიტორინგი), ასევე საჯარო სივრცეში სიტყვით გამოსვლის უფლების შეზღუდვა. აღნიშნული ღონისძიებების დემონსტრაციული დარღვევის შემდგომ კი სასამართლომ მანამდე შეფარდებული აღკვეთის ღონისძიების სახე გირაო დაამძიმა უფრო დიდი ოდენობის თანხით, ხოლო დამატებითი ღონისძიებები გაუქმა.¹⁰⁵ 2021 წლის 17 თებერვალს თბილისის საქალაქო სასამართლომ ნიკა მელიას პატიმრობა შეუფარდა გირაოს გაზრდილი ოდენობის დემონსტრაციულად გადაუხდელობის გამო, ისე რომ პატიმრობის გამოყენების სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული არცერთი საფუძველი პროცესზე სათანადოდ არ დასაბუთებულა.¹⁰⁶

ნიკა მელიას მიმართ სასამართლოს მიერ გამოტანილი განჩინების სამართალდამცავების მხრიდან აღსრულებას წინ უძღოდა პოლიტიკური პროცესები. მიმდინარე წლის 18 თებერვალს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ აღნიშნული განჩინების აღსრულებასთან დაკავშირებით განცხადება გაავრცელა.¹⁰⁷ ამავე დღეს, პრემიერ-მინისტრი გიორგი გახარია გადადგა.¹⁰⁸ შს სამინისტრომ დაგეგმილი ღონისძიება შექმნილი პოლიტიკური სიტუაციის გამო დროებით გადადო.¹⁰⁹ ხოლო, პარლამენტის მიერ პრემიერ-მინისტრობის ახალი კანდიდატის, ირაკლი ღარიბაშვილის, მიმართ ნდობის გამოცხადების¹¹⁰ შემდეგ, მეორე დღესვე ნიკა მელია დააკავეს,¹¹¹ ჩატარებული დაკავების ოპერაცია კი წარიმართა პრობლემურად,

¹⁰⁵ „სავარაუდოდ, პირველად გამოყენებული პრაქტიკები მელიას საქმეში“, *ნეტგაზეთის ვებგვერდი*, 15.02.2021. ხელმისაწვდომია: <https://netgazeti.ge/news/519196/>. განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰⁶ „საია და EMC ნიკა მელიას მიმართ პატიმრობის შეფარდებას ეხმებიან“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 18.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3pBjRaD>, განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰⁷ „შინაგან საქმეთა სამინისტროს განცხადება“, *შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვებგვერდი*, 18.02.2021, ხელმისაწვდომია: <http://bit.ly/2OVViGC>. განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰⁸ „გიორგი გახარია პრემიერობიდან გადადგა“, *რადიო თავისუფლების ვებგვერდი*, 18.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/31108927.html>. განახლებულია 22.11.2021.

¹⁰⁹ „შინაგან საქმეთა სამინისტროს განცხადება“, *შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვებგვერდი*, 18.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://police.ge/ge/shinagan-saqmeta-saministros-gantskhadeba/14411>. განახლებულია 22.11.2021.

¹¹⁰ „პარლამენტმა ირაკლი ღარიბაშვილის მთავრობას ნდობა გამოუცხადა“, *საქართველოს მთავრობის ვებგვერდი*, 22.02.2021, ხელმისაწვდომია: http://gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=556&info_id=78664. განახლებულია 22.11.2021.

¹¹¹ „ნიკა მელია დააკავეს“, *რადიო თავისუფლების ვებგვერდი*, 23.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/31116776.html>. განახლებულია 01.12.2021.

კერძოდ პოლიციის მიერ სპეციალური ქიმიური საშუალების გამოყენება მოხდა კანონისა და საერთაშორისო სტანდარტების დარღვევით.¹¹²

სახელმწიფო უწყებების მხრიდან მსგავსი ქმედებები გვაფიქრებინებს, რომ ამ საქმესთან დაკავშირებით ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილებები მიიღებოდა არა სამართლებრივი, არამედ პოლიტიკური მიზნების შესაბამისად.

მიხეილ სააკაშვილთან დაკავშირებით მიმდინარე პროცესები

მიხეილ სააკაშვილი 2021 წლის 01 ოქტომბერს დააკავეს და N12 პენიტენციურ დაწესებულებაში მოათავსეს. მიხეილ სააკაშვილი, პროტესტის ნიშნად, დაკავების დღიდან შიმშილობდა, რადგან მიიჩნევს, რომ მისი დაკავება პოლიტიკურად მოტივირებულია. ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების პრევენციის მიზნით მიხეილ სააკაშვილი მიმდინარე წლის 8 ნოემბერს N18 პენიტენციურ დაწესებულებაში გადაიყვანეს.¹¹³ სახალხო დამცველი აღნიშნავდა, რომ N18 სამკურნალო დაწესებულება მრავალპროფილური კლინიკისთვის წაყენებულ მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებდა.¹¹⁴ მიხეილ სააკაშვილის, N18 სამკურნალო დაწესებულებაში ყოფნა კი მის მიმართ თავად სხვა პატიმართა მხრიდან წარმოშობდა როგორც ფიზიკური, ისე, ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით არასათანადო მოპყრობის რეალურ საფრთხეს. ამ საფრთხეების არსებობა დადასტურდა 2021 წლის 08 ნოემბრის სადამოს მედიით¹¹⁵ გავრცელებული კადრებით, რომლებშიც ნათლად ჩანს N18 დაწესებულების პატიმართა ნაწილის აგრესიული შეძახილები სააკაშვილის მიმართ. შესაბამისად, მიხეილ სააკაშვილის გლდანის N18 სამკურნალო დაწესებულებაში გადაყვანისას განვითარებული მოვლენები წინააღმდეგობაში მოდიოდა ადამიანის ძირითადი უფლებების - ჯანმრთელობისა და პირადი უსაფრთხოების დაცვის პრინციპებთან.¹¹⁶

18 ნოემბერს, სახალხო დამცველის მიერ შექმნილმა ექსპერტთა ჯგუფის წევრებმა კიდევ ერთხელ დაადასტურეს, რომ აუცილებელი იყო დაუყოვნებლივ მომხდარიყო მიხეილ სააკაშვილის გადაყვანა მულტიპროფილურ, მაღალტექნოლოგიურ

¹¹² „საიას შეფასება 23 თებერვალს განვითარებულ მოვლენებთან დაკავშირებით“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 24.02.2021, ხელმისაწვდომია: <https://gylla.ge/ge/post/saias-shefaseba-23-tebervals-ganvitarebul-movlenebtan-dakavshirebit>, განახლებულია 01.12.2021.

¹¹³ „საკაშვილი გლდანის ციხის საავადმყოფოში გადაიყვანეს“, *ნეტგაზეთის ვებგვერდი*, 08.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://netgazeti.ge/life/574496/>. განახლებულია 01.12.2021.

¹¹⁴ „საქართველოს სახალხო დამცველმა მიხეილ სააკაშვილის მიღებისთვის N18 სამკურნალო დაწესებულების მზადყოფნის ხარისხი კიდევ ერთხელ შეამოწმა“, *საქართველოს სახალხო დამცველის ვებგვერდი*, 04.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3CZvldl>. განახლებულია 01.12.2021.

¹¹⁵ „გლდანის ციხის პატიმრების აგრესია მიხეილ სააკაშვილის მისამართით [ვიდეო]“, *მთავარი არხის ვებგვერდი*, 08.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3qlyW1S>. განახლებულია 01.12.2021.

¹¹⁶ „საკაშვილის ჰოსპიტალიზაცია პენიტენციური სისტემის სამკურნალო დაწესებულებაში ვერ აზღვევს მისი ჯანმრთელობის და ხელშეუხებლობის რისკებს“, საიას ვებგვერდი, 09.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3xYalSx> . განახლებულია 01.12.2021.

ჰოსპიტალში.¹¹⁷ მხოლოდ 50 დღიანი შიმშილობის შემდეგ მოხდა სააკაშვილის გორის ჰოსპიტალში გადაყვანა,¹¹⁸ სადაც მან შიმშილობა შეწყვიტა.

გარდა ამისა, სპეციალურმა პენიტენციურმა სამსახურმა გაავრცელა მიხეილ სააკაშვილთან დაკავშირებით ოთხი ვიდეოჩანაწერი. სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურმა, სპეციალური პენიტენციური სამსახურისა და საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მიერ, მიხეილ სააკაშვილის პერსონალური მონაცემების მოპოვებისა და გასაჯაროების კანონიერება შეისწავლა და დაადგინა „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი ნორმების დარღვევა არაერთ ეპიზოდზე, ხოლო უწყებები ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევებად სცნო.¹¹⁹ აღსანიშნავია, რომ ინსპექტორმა იძულებითი შესახლების ვიდეოჩანაწერის გამოქვეყნება მიიჩნია მონაცემთა სუბიექტის ღირსების შემლახავი ფორმით მონაცემების დამუშავებად.¹²⁰

ამასთანავე, თავდაპირველ ეტაპზე მიხეილ სააკაშვილს არ ეძლეოდა შესაძლებლობა დასწრებოდა მის წინააღმდეგ მიმდინარე სასამართლო სხდომებს. სპეციალური პენიტენციური სამსახური არ უზრუნველყოფდა მიხეილ სააკაშვილის მიყვანას სასამართლო სხდომის დარბაზში, ამის მიზეზად კი უსაფრთხოების რისკებს და სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მიერ მიმდინარე გამოძიებას ასახელებდა.¹²¹ ზემოაღნიშნული, წარმოადგენდა უფლების დარღვევას, კერძოდ, ბრალდებულს აქვს უფლება პირადად და უშუალოდ მიიღოს მონაწილეობა საქმის ზეპირ, საჯარო განხილვაში, მხარეთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპების უზრუნველყოფით.

¹¹⁷ „სახალხო დამცველის მიერ შექმნილმა სპეციალისტთა/ექსპერტთა ჯგუფმა მიხეილ სააკაშვილის ჯანმრთელობის მდგომარეობის დამძიმების გამო N18 დაწესებულებაში დამატებითი ვიზიტი განახორციელა“, *საქართველოს სახალხო დამცველის ვებგვერდი*, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3Eh2u56>, 19.11.2021 განახლებულია 01.12.2021.

¹¹⁸ „მიხეილ სააკაშვილი გორის ჰოსპიტალში გადაიყვანეს“, *პირველი არხის ვებგვერდი*, 20.11.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3lsOJbZ>. განახლებულია 01.12.2021.

¹¹⁹ „სახელმწიფო ინსპექტორის გადაწყვეტილება საქართველოს მესამე პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის პერსონალური მონაცემების მოპოვებისა და გასაჯაროების კანონიერების შესახებ“, *სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის ვებგვერდი*, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/31FVQai>, განახლებულია 01.12.2021.

¹²⁰ *იქვე*.

¹²¹ სპეციალური პენიტენციური სამსახურის 10 ნოემბრის განცხადება. ხელმისაწვდომია: <https://www.facebook.com/moc.gov.ge/photos/a.381689191907118/4501208136621849/>, განახლებულია 01.12.2021.

არჩევნები

წინასაარჩევნო გარემო

2021 წლის არჩევნების კამპანიის პერიოდი ძალადობის, პოლიტიკურად მოტივირებული სიტყვიერი და ფიზიკური დაპირისპირებების ფონზე წარიმართა.¹²² ეს ინციდენტები ქმნიდა ნეგატიურ ფონს და კიდევ უფრო აღრმავებდა არსებულ პოლიტიკურ პოლარიზაციას.

საიასთვის ცნობილი გახდა ოპოზიციის მიმართ ზეწოლისა და მუქარის სავარაუდო შემთხვევებიც.¹²³ საუბარია ბიზნესმენებზე, ოპოზიციური პარტიების კანდიდატებსა და მათ მხარდამჭერებზე.¹²⁴ ამ შემთხვევების უმეტესობა სისხლის სამართლის დანაშაულის ნიშნებს შეიცავდა.

მნიშვნელოვანი გამოწვევა იყო წინასაარჩევნოდ ადმინისტრაციული რესურსის გამოყენება, რაზეც საიამ, რამდენიმე შემთხვევაში, საარჩევნო ადმინისტრაციას საჩივრებით მიმართა.¹²⁵ მათი უმრავლესობა პარტია „ქართულ ოცნებას“ უკავშირდება.¹²⁶ ამასთან, კვლავ გამოწვევად რჩებოდა მმართველი პარტიის მიერ სახელისუფლებო პროექტების პერსონიფიცირება და მათი საკუთარ თავთან აფილირება.¹²⁷ ეს, საერთო ჯამში, შლიდა ზღვარს სახელმწიფოსა და პარტიას შორის და უმრავლესობას გაუმართლებელ უპირატესობას ანიჭებდა.

საანგარიშო პერიოდში დაფიქსირდა ამომრჩევლის მოსყიდვის რამდენიმე შემთხვევა როგორც „ქართული ოცნების“, ასევე ოპოზიციური პარტიების მხრიდან.¹²⁸ ასევე აღსანიშნავია საარჩევნო სუბიექტების კანდიდატების ბანერების და პლაკატების დაზიანების გახშირებული შემთხვევები, რისი მსხვერპლიც არაერთხელ გახდა

¹²² იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის II შუალედური ანგარიში, გვ. 26-28; ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის III შუალედური ანგარიში, გვ.: 5-6.

¹²³ იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის II შუალედური ანგარიში, გვ. 23-25.

¹²⁴ იქვე.

¹²⁵ იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის II შუალედური ანგარიში, გვ. 14-18.

¹²⁶ იქვე.

¹²⁷ იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის I შუალედური ანგარიში, გვ. 8-10; იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის II შუალედური ანგარიში, გვ. 12-13.

¹²⁸ იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის II შუალედური ანგარიში, გვ. 20-22.

როგორც მმართველი პარტია, ისე ოპოზიცია.¹²⁹ ამით უფრო მეტად გამძაფრდა ისედაც დაძაბული საარჩევნო გარემო.

საანგარიშო პერიოდში გამოვლინდა საჯარო დაწესებულებიდან პოლიტიკური ნიშნით გათავისუფლების რამდენიმე შემთხვევა.¹³⁰ ყველა მათგანს ჰქონდა კავშირები ყოფილი პრემიერ მინისტრის მიერ დაფუძნებულ პარტიასთან „საქართველოსთვის“.

არჩევნების დღე

2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების დღეს შექმნილმა დაძაბულმა გარემომ გავლენა მოახდინა ამომრჩევლის ქცევაზე და რიგ შემთხვევებში, ხელი შეუშალა საარჩევნო უფლების თავისუფალ რეალიზებას; მთელი დღის განმავლობაში, არაერთი უბნის მიმდებარე ტერიტორიაზე, საიას წარმომადგენლებმა სიტყვიერი და ფიზიკური დაპირისპირების ფაქტები აღრიცხეს, რამაც, საბოლოოდ, ზოგიერთ ადგილას კენჭისყრის პროცესის შეფერხება გამოიწვია; ძალადობა, დამკვირვებლებისა და ჟურნალისტებისთვის საქმიანობაში ხელშეშლა არჩევნების დღის მთავარი მახასიათებელი იყო; უბნების ნაწილზე საიას შეეზღუდა დაკვირვების შესაძლებლობა; გამოვლინდა ორგანიზაციის წარმომადგენლების მიმართ მუქარის, ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფის ფაქტები; ზოგ შემთხვევაში, მათ არ ეძლეოდათ ფოტო/ვიდეო გადაღების, ასევე საჩივრის დარეგისტრირების შესაძლებლობა; კენჭისყრის მიმდინარეობისას უბანზე რეგისტრირებული დაუდგენელი სადამკვირვებლო ორგანიზაციის წევრთა მხრიდან შეინიშნებოდა ამომრჩევლის აღრიცხვისა და მათ ნებაზე გავლენის მოხდენის ფაქტები, რაც მთელი საქართველოს მასშტაბით წარმოადგენდა პრობლემას; ასეთი შემთხვევები გამოვლინდა უბნიდან 100-მეტრიან რადიუსშიც, რაც სამართალდარღვევას წარმოადგენს; მსგავს შემთხვევებზე რეაგირების მიზნით გამოძახებული სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლები სათანადო ზომებს არ იღებდნენ დარღვევის აღმოსაფხვრელად, ხოლო ცალკეულ შემთხვევებში საპატრულო პოლიცია გამოძახების ადგილას არც კი მიდიოდა.¹³¹

¹²⁹ იქვე.

¹³⁰ იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის I შუალედური ანგარიში, გვ. 11-12; იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის II შუალედური ანგარიში, გვ. 33-37; იხ. ლაცაბიძე მ. და სხვები, 2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გრძელვადიანი სადამკვირვებლო მისიის III შუალედური ანგარიში, გვ. 13.

¹³¹ „2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების კენჭისყრისა და ხმების დათვლის პროცესის შეფასება“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 03.10.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3E2386w>, განახლებულია: 26.11.2021; „2021 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების მეორე ტურის კენჭისყრისა და ხმების დათვლის პროცესის შეფასება“, *საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი*, 31.10.2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3FOdTJV>, განახლებულია: 26.11.2021.

ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა

2021 წლის რეფორმამ შეცვალა ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების პროპორციულ სიებში სქესთა თანაფარდობა. ცვლილებებით განისაზღვრა, რომ პარტიულ სიაში ყოველი სამი კანდიდატიდან ერთი მაინც უნდა იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი.¹³² ამით გაუარესდა საარჩევნო კოდექსის არსებული ნორმა, რომელიც პარტიებს ავალდებულებდა, პარტიულ სიაში ყოველი მეორე კანდიდატი განსხვავებული სქესის ყოფილიყო.

პოზიტიურ მხარეს, ცვლილებებით გენდერული კვოტით მინიჭებული მანდატის გაუქმების საკითხი განისაზღვრა. კერძოდ, თუ პროპორციული საარჩევნო სისტემით არჩეულ საკრებულოს წევრს ვადამდე შეუწყდა საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება, შესაბამის საკრებულოში მის ადგილს 2 კვირის ვადაში იკავებს მისი ადგილმონაცვლე, იმავე პარტიულ სიაში მომდევნო იმავე სქესის საკრებულოს წევრობის კანდიდატი, თუ მან შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისიის შეტყობინების მიღებიდან 10 დღეში თანხმობა განაცხადა საკრებულოს წევრობაზე.¹³³ თუ წარდგენილ პარტიულ სიაში იმავე სქესის საკრებულოს წევრობის კანდიდატი აღარ არის, მანდატი უქმდება.¹³⁴ ამ წესის შემოტანა საჭირო გახდა რადგან ზოგიერთმა პარტიამ გამოიყენა კანონში დატოვებული სიცარიელე და გვერდი აუარა გენდერული კვოტირების მოთხოვნას.

2021 წლის არჩევნებამდე რამდენიმე თვით ადრე, პოლიტიკურმა პარტიამ „ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“ მიმართა საკონსტიტუციო სასამართლოს ადგილობრივ დონეზე გენდერული კვოტირების სისტემის გასაჩივრების მიზნით. პარტიამ გაასაჩივრა ჩამკეტი მექანიზმიც, რომელიც, იმავე სქესის ადგილმონაცვლე კანდიდატის არარსებობის შემთხვევაში მანდატის გაუქმებას ითვალისწინებს.¹³⁵ სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა.¹³⁶ მან ამით მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადადგა სტრუქტურული უთანასწორობის შესამცირებლად.

¹³² საქართველოს საარჩევნო კოდექსის 203-ე მუხლის მე-8 ნაწილი.

¹³³ იქვე, მე-10 ნაწილი.

¹³⁴ იქვე.

¹³⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2021 წლის 17 აგვისტოს N1647 სარჩელი მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“, ნინო თოდრია, მართა ქარდავა, ნინო ორდენიძე და სხვები (სულ 12 მოსარჩელე) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

¹³⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2021 წლის 21 ოქტომბრის N3/2/1647 განჩინება საქმეზე მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ევროპული საქართველო-მოძრაობა თავისუფლებისათვის“, ნინო თოდრია, მართა ქარდავა, ნინო ორდენიძე და სხვები (სულ 12 მოსარჩელე) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.